

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Summer 2025, Vol.6, No.2, Serial Number 22, pp 187-211

 <https://doi.org/10.22077/vssd.2025.8784.1299>

The Role of Eco-Tourism Lodges in the Preservation and Revitalization of Local Cultures and Traditions (Case Study: Eco-Tourism Lodges in Khorasan Razavi Province)

Hamide Mahmoodi

Assistant Professor, Department of Tourism Policy and Development, Faculty of Tourism, University of Tehran, Tehran, Iran

*Corresponding author, Email: ha.mahmoodi@ut.ac.ir

Keywords:

Tourism Development, Local Communities, Participation, Cultural Heritage, Cultural Revitalization.

1. Introduction

In recent years, ecolodges have emerged as a novel and responsible form of tourism that has attracted significant attention from local communities and development planners alike. These lodges play an important role in preserving and transmitting cultural heritage by offering opportunities to engage in the cultural, artistic, educational, and livelihood activities of indigenous communities. Nevertheless, several challenges persist, such as the risk of commodifying traditions, distorting cultural elements, and creating artificial versions of culture to appeal to tourists. These issues can undermine the cultural authenticity and identity of local communities. Given the increasing importance of this topic, the present study seeks to examine the role of ecolodges in preserving and revitalizing local cultures and traditions. Razavi Khorasan Province, with its rich historical, cultural, and religious background, possesses a high potential for the development of ecolodges. The existence of religious rituals and ceremonies, diverse handicrafts, traditional foods, indigenous music, and unique architecture provides an ideal foundation for showcasing local culture and fostering cultural interaction. Ecolodges in this province can offer tourists an authentic experience while simultaneously facilitating the transmission of indigenous knowledge, revitalization of cultural values, and strengthening of local identity. Accordingly, the sustainable and purposeful development of these accommodations can serve not only economic interests but also as an effective instrument for achieving cultural and social goals. Based on this perspective, the central research question is: How can ecolodges in Razavi Khorasan contribute to the preservation and revitalization of local culture and traditions?

2. Methodology

The present study aims to investigate the role of ecolodges in the preservation and revitalization of local culture and traditions in Razavi Khorasan Province. A descriptive-analytical methodology was adopted, utilizing both library and documentary research approaches. This applied research examines the role of ecolodges through expert-identified indicators. The research instrument was a questionnaire comprising 30 items measured on a Likert scale. Razavi Khorasan Province was selected as the study area due to its rich cultural heritage, ethnic diversity, and its prominent position in both religious and nature-based tourism. Currently, 163 ecolodges are active in the province, of which 23 first-grade ecolodges were selected as the sample units. Using Cochran's formula, a sample of 196 respondents was determined, including lodge managers, tourists, and rural elites. Data analysis was conducted using exploratory factor analysis and

Received:

21/Nov/2024

Revised:

30/Dec/2024

Accepted:

27/Mar/2025

one-sample t-tests in SPSS software. For ranking the ecolodges, multi-criteria decision-making (MCDM) models such as MEREC and MARCOS were employed. The MARCOS model, as a complex decision-making method, evaluates and prioritizes alternatives based on multiple criteria. Furthermore, the Jenks natural breaks method was used for data classification in GIS software.

3. Findings

The analysis of the demographic characteristics of the respondents revealed that the majority belonged to the age group of 36 to 43 years. Furthermore, the largest proportion of participants (47.4%) held a Master's degree or higher. In terms of marital status, a significant majority (71.9%) were married, and regarding gender distribution, males accounted for 55.1% of the sample, compared to 44.9% females. To analyze the role of ecolodges in the preservation and revitalization of local culture and traditions in Razavi Khorasan Province, factor analysis was employed. Through this analysis, 30 variables were reduced to four main components, which together explained 87.83% of the total variance. The first factor, "Preservation and Promotion of Local Culture and Arts, " accounted for the highest variance at 45.48%. The remaining factors included: "Community Participation and Social Impacts of Ecolodges, " "Local Economic and Cultural Development, " and "Preservation and Promotion of Cultural and Natural Heritage." Results from the one-sample t-test indicated that the first two factors—"Preservation and Promotion of Local Culture and Arts" and "Preservation and Promotion of Cultural and Natural Heritage"—had greater impact, with mean responses exceeding the neutral value of 3. In contrast, the other two factors—"Social Participation" and "Economic and Cultural Development"—demonstrated lower levels of influence. In the ranking of ecolodges using the MARCOS and MEREC multi-criteria decision-making models, the Arg-e Radkan and Kong-e Kohan ecolodges were identified as the most effective in preserving and revitalizing local culture and traditions. These ecolodges play a significant role in promoting local culture due to their use of traditional design approaches, provision of cultural services, and commitment to preserving natural resources.

4. Discussion and Conclusion

This study explores the role of ecolodges in the preservation and revitalization of local culture and traditions in Razavi Khorasan Province. The findings indicate that ecolodges play a significant role in promoting cultural identity and indigenous traditions, exerting influence across four key dimensions: the preservation and promotion of local culture and arts, social participation, local economic and cultural development, and the conservation of cultural and natural heritage. The most prominent impact is observed in the area of preserving and promoting local culture and arts—particularly through the revival of traditional crafts, music, and folk dances. Data analysis revealed that ecolodges are most effective in the domains of cultural and natural heritage preservation, while their impact is comparatively lower in the areas of social participation and economic-cultural development. The results of the MARCOS and MEREC decision-making models identified Arg-e Radkan and Kong-e Kohan as the most influential ecolodges in this regard. Moreover, ecolodges contribute to strengthening the local economy and generating employment, particularly in traditional handicrafts and agriculture. The study offers several recommendations, including government support for ecolodges, training of local communities in tourism management, and the promotion of sustainable tourism practices. These measures can contribute both to the preservation of cultural heritage and to long-term economic sustainability.

How to cite this article:

Mahmoodi, H. (2025). The Role of Eco-Tourism Lodges in the Preservation and Revitalization of Local Cultures and Traditions (Case Study: Eco-Tourism Lodges in Khorasan Razavi Province). *Village and Space Sustainable Development*, 6(2), 187-211. <https://doi.org/10.22077/vssd.2025.8784.1299>

Copyright: © 2025 by the authors. Licensee Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره ششم، شماره دوم، پیاپی بیست و دوم، تابستان ۱۴۰۴، صفحات ۱۸۷-۲۱۱

<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.8784.1299>

نقش اقامتگاه‌های بومگردی در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی (مطالعه موردی: اقامتگاه‌های بومگردی استان خراسان رضوی)

حمیده محمودی

استادیار گروه سیاست‌گذاری و توسعه گردشگری، دانشکده گردشگری، دانشگاه تهران، تهران، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: ha.mahmoodi@ut.ac.ir

چکیده

در دنیای پویای امروز که تغییرات مداوم در آن اجتناب‌ناپذیر است، حفظ فرهنگ و سنت‌های جوامع اهمیت ویژه‌ای دارد. اقامتگاه‌های بومگردی به‌عنوان پلی میان شهرنشینان و فرهنگ روستایی عمل کرده و از طریق فعالیت‌های فرهنگی، هنری و آموزشی، نقش مؤثری در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی ایفا می‌کنند. بررسی نقش این اقامتگاه‌ها در حفاظت از هویت فرهنگی به‌عنوان یکی از مباحث مهم گردشگری پایدار، می‌تواند راهنمایی برای برنامه‌ریزان باشد. هدف این تحقیق بررسی نقش اقامتگاه‌های بومگردی در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی است. پژوهش به‌طور توصیفی-تحلیلی انجام‌شده و از نظر هدف، کاربردی می‌باشد. نمونه تحقیق شامل ۱۹۶ نفر متخصص در حوزه گردشگری، گردشگر و صاحبان اقامتگاه‌های بومگردی است که به‌صورت تصادفی انتخاب‌شده‌اند. استان خراسان رضوی به‌عنوان منطقه مورد مطالعه انتخاب‌شده و از میان ۲۳ اقامتگاه بومگردی درجه یک، ۱۳ اقامتگاه به‌عنوان نمونه برگزیده شده‌اند. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره MEREC و MARCOS استفاده شده است. در این تحقیق، شاخص‌های سنجش نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی در قالب ۳۰ مؤلفه مورد مطالعه قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از طریق آزمون تحلیل عاملی اکتشافی، ۴ عامل با مقادیر ویژه بزرگ‌تر از ۱ شناسایی شده‌اند که مجموعاً ۸۷/۸۳٪ از واریانس ۳۰ متغیر در رابطه موضوع مورد مطالعه را تبیین می‌کنند. مهم‌ترین اثرات شناسایی‌شده در این تحقیق، تأثیر اقامتگاه‌های بومگردی بر «حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی» با ۴۷/۳۲٪ واریانس تبیین شده‌است. همچنین، «احیای سنت‌های بومی مانند شیوه‌های سنتی کار، بازی و آموزش» با ضریب همبستگی ۰/۹۱ در اولویت اول قرار دارد. نتایج رتبه‌بندی اقامتگاه‌های بومگردی در این زمینه نشان می‌دهند که اقامتگاه‌های بومگردی ارگ رادکان و کنگ کهن به‌عنوان مؤثرترین اقامتگاه‌ها در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی استان خراسان رضوی شناسایی شده‌اند.

واژگان کلیدی:

توسعه گردشگری، جوامع محلی، مشارکت، میراث فرهنگی، احیای فرهنگ.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۳/۱۱/۰۱

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۱۲/۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۳/۰۷

۱- مقدمه

در دنیای رقابتی امروز، گردشگری، از مهم‌ترین صنایع برای توسعه جوامع محسوب می‌شود (دهقانی و همکاران، ۱۴۰۳، ۱۰۹) در کشورهای توسعه‌یافته، گردشگری به‌عنوان بزرگ‌ترین صنعت در حال رشد شناخته می‌شود و هیچ نشانه‌ای از کاهش سرعت این رشد در بلندمدت وجود ندارد (پاسا و ادھیکاری^۱، ۲۰۱۹، ۱۵). همچنین، این صنعت به‌عنوان یکی از صنایع مهم (محمودی و همکاران، ۱۴۰۱، ۳) در بسیاری از مناطق جهان به‌عنوان محرکی برای رشد اقتصادی (چن و همکاران^۲، ۲۰۱۸، ۳) و ابزاری برای کاهش فقر مطرح‌شده است. به‌عنوان شکلی از توسعه، گردشگری به نسبت سایر بخش‌ها به منابع انسانی بیشتری نیاز دارد (آیاچی و جاودی^۳، ۲۰۱۷، ۲۳۶) و موجب بهبود کیفیت زندگی مردم و افزایش رفاه اجتماعی می‌شود (اکساری و همکاران^۴، ۲۰۲۴، ۱). طی چند دهه گذشته، این صنعت رشد چشمگیری را تجربه کرده و به یکی از سریع‌ترین بخش‌های در حال توسعه در جهان تبدیل‌شده است. بر اساس گزارش‌های سازمان جهانی گردشگری، گردشگری بین‌المللی در سال‌های اخیر رشدی فراتر از تجارت جهانی داشته است. این صنعت تأثیرات گسترده‌ای بر بخش‌های مختلف اقتصاد و جامعه دارد و از این‌رو، به‌عنوان یک صنعت مستقل نقش قابل‌توجهی در اقتصاد کشورها ایفا می‌کند (افروز و محمود^۵، ۲۰۱۷، ۶۰). اهمیت گردشگری در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها به حدی است که اقتصاددانان آن را “صادرات نامرئی” می‌نامند. گردشگری به یکی از صنایع کلیدی و حیاتی در مناطق مختلف جهان تبدیل‌شده است که تأثیرات قابل‌توجهی بر اقتصادهای محلی، محیط‌زیست و فرهنگ‌ها بر جای می‌گذارد (کاکونیس^۶، ۲۰۲۴، ۴).

این صنعت، به دلیل گستردگی و انعطاف‌پذیری خود، توانایی ادغام و ارتباط میان صنایع گوناگون را دارد و به‌عنوان یک نیروی محرکه اقتصادی عمل می‌کند (ژان و همکاران^۷، ۲۰۲۲، ۲). درعین‌حال نیز در قرن بیست‌ویک به یکی از مهم‌ترین اشکال تعامل فرهنگی تبدیل‌شده و به‌ویژه در قالب مشاهده یا مشارکت در بازسازی‌های واقعی زندگی، چه مرتبط با گذشته و چه حال، نمود پیدا کرده است (سارمنتو^۸، ۲۰۲۰، ۴۰۱). گردشگری بر پایه تبادل میان افراد استوار است و نه تنها بازتابی از فرهنگ محسوب می‌شود، بلکه خود به‌عنوان تجربه‌ای فرهنگی، ارزش‌های مشترک را تقویت می‌کند و امکان درک متقابل میان فرهنگ‌های مختلف را فراهم می‌آورد (اولواچی و لری^۹، ۲۰۱۶، ۲). لذا با توجه به دیدگاه‌های جدید، گردشگری بخشی از تمدن معاصر و ابزاری جهانی برای تأمین نیازهای معنوی انسان و ارتقای کیفیت زندگی از طریق همبستگی جوامع و فرهنگ‌های مختلف است. اگرچه گردشگری سودآوری و اشتغال‌زایی قابل‌توجهی دارد، اما ماهیت آن صرفاً اقتصادی نیست. گردشگری پدیده‌ای اجتماعی است که ابعاد اقتصادی، سیاسی، زیست‌محیطی، فرهنگی و مدیریتی را در برمی‌گیرد. از این‌رو، فعالیت‌های گردشگری زمانی از نظر اقتصادی مفید و سودآور خواهند بود که از لحاظ اجتماعی و فرهنگی نیز ارزش‌آفرین باشند. یکی از جنبه‌های برجسته گردشگری در دنیای امروز، نقش آن در تعاملات فرهنگی است. گرایش روزافزون مردم جهان به یافتن راه‌هایی برای گفت‌وگوی فرهنگی سبب شده است تا گردشگری به‌عنوان ابزاری حیاتی برای این تعاملات شناخته شود. این صنعت می‌تواند به احیای فرهنگ‌های محلی، ترویج میراث فرهنگی یک منطقه

¹ Pasa & Adhikari

² Chen et al

³ Ayachi & Jaouadi

⁴ Ekasari et al

⁵ Afroz & Mahmud

⁶ Kakonius

⁷ Zhan et al

⁸ Sarmiento

⁹ Oluwatuyi & Ileri

و بازآفرینی سنت‌ها و رسوم فراموش شده منجر شود. درعین حال، گردشگری ممکن است مخاطراتی مانند تحمیل یک فرهنگ بر فرهنگ دیگر یا بی‌توجهی به قوانین و مقررات محلی به همراه داشته باشد. بررسی گردشگری به عنوان پدیده‌ای فرهنگی در مقیاس جهانی، راهی برای پیوند دادن آن با مفهوم همیشه بحث‌برانگیز جهانی شدن است (سارمنتو، ۲۰۲۰، ۴۰۲). اگر گردشگری به عنوان یک نیروی اجتماعی در نظر گرفته شود، توانایی بالقوه آن در تقویت صلح و ایجاد درک‌های متقابل محترمانه بین فرهنگی نیز باید مورد توجه قرار گیرد. در این راستا، ضروری است فضایی برای بازنمایی فرهنگ، هویت و روابط مبتنی بر مکان بومی ایجاد شود، تا گردشگری بتواند به اهداف اجتماعی و فرهنگی خود دست یابد (گریم وود و همکاران^۱، ۲۰۲۱، ۲۳۴).

در دنیای پویای امروز که تغییر و تحول مداوم در آن اجتناب‌ناپذیر است، حفظ فرهنگ و سنت‌های جوامع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اقامتگاه‌های بومگردی به عنوان پلی میان شهرنشینان و فرهنگ و سنت‌های روستایی عمل می‌کنند. این اقامتگاه‌ها از طریق فعالیت‌های فرهنگی، هنری و آموزشی، نقش مؤثری در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی ایفا می‌کنند. این اقامتگاه‌ها با فراهم کردن فرصت‌هایی برای آموزش و تجربه فعالیت‌های محلی همچون پخت غذاهای سنتی، صنایع دستی بومی و ساخت ابزارهای سنتی، بستری برای آشنایی نسل‌های جوان با فرهنگ و سنت‌های محلی ایجاد می‌کنند. چنین تجربه‌هایی، علاوه بر جنبه‌های تفریحی، امکان برقراری ارتباطی عمیق و معنادار باریشه‌ها و هویت فرهنگی را برای افراد فراهم کرده و آن‌ها را نسبت به ارزش‌ها و آداب و رسوم محلی آگاه‌تر می‌سازد. علاوه بر این، افزایش تمایل گردشگران به بومگردی می‌تواند نقش بسزایی در حفظ و احیای شیوه‌های سنتی ایفا کند (مهندرا^۲، ۲۰۲۴، ۳۵). با این حال، چالش‌هایی نیز در این مسیر وجود دارد. گاهی اوقات، رشد بیش از حد و بدون برنامه‌ریزی اقامتگاه‌های بومگردی می‌تواند به تجاری‌سازی فرهنگ و تحریف آن منجر شود. این پدیده می‌تواند تأثیری منفی بر اصالت فرهنگی جامعه محلی داشته باشد، زیرا در مواردی، جذابیت‌های سنتی به صورت مصنوعی و تنها برای جلب گردشگران بازسازی می‌شوند. از این رو، این سؤال مطرح می‌شود که چگونه اقامتگاه‌های بومگردی می‌توانند به صورت پایدار و مؤثر به حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی کمک کنند؟ یکی از راه‌های حل این مسئله، شناسایی و بررسی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم اقامتگاه‌های بومگردی بر ابعاد مختلف فرهنگ و سنت‌های محلی است. در نتیجه، بررسی نقش اقامتگاه‌های بومگردی در حفاظت و احیای هویت فرهنگی به عنوان یکی از موضوعات مهم گردشگری پایدار می‌تواند راهنمایی برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در این حوزه باشد.

استان خراسان رضوی، به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری ایران، با پیشینه‌ای غنی و فرهنگی پویا، ظرفیت بالایی برای توسعه اقامتگاه‌های بومگردی دارد. این استان با برخورداری از مؤلفه‌های فرهنگی منحصر به فرد از جمله آیین‌های مذهبی، صنایع دستی، موسیقی سنتی، غذاهای محلی و معماری بومی، بستری مناسب برای حفظ و احیای فرهنگ محلی فراهم کرده است. در این میان، اقامتگاه‌های بومگردی می‌توانند به عنوان حلقه ارتباطی میان گردشگران و جوامع محلی عمل کرده و علاوه بر ایجاد تجربه‌ای اصیل برای مسافران، زمینه انتقال دانش بومی و حفظ هویت فرهنگی را تقویت کنند. با این حال، توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در استان خراسان رضوی نیازمند یک رویکرد نظام‌مند و پایدار است تا بتواند در کنار مزایای اقتصادی، به اهداف فرهنگی و اجتماعی نیز دست یابد. بنابراین، پرسش اصلی این است که چگونه می‌توان اقامتگاه‌های بومگردی استان خراسان رضوی را به گونه‌ای توسعه داد که ضمن ایجاد مزایای اقتصادی، به حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی نیز کمک کنند؟ لذا این پژوهش با هدف بررسی نقش اقامتگاه‌های بومگردی در حفاظت و

¹ Grimwood et al

² Mahendra

احیای فرهنگ محلی در استان خراسان رضوی انجام می‌شود، چراکه اقامتگاه‌های بومگردی در خراسان رضوی نه تنها فرصتی برای توسعه اقتصادی هستند، بلکه ابزاری برای احیای فرهنگ و سنت‌های ارزشمند این منطقه به شمار می‌آیند.

۲- بنیان نظریه‌ای

در دهه‌های اخیر، گردشگری بومگردی به عنوان یکی از مدل‌های پایدار گردشگری مورد توجه قرار گرفته است که به حفظ محیط زیست و تقویت فرهنگ‌های محلی کمک می‌کند. اقامتگاه‌های بومگردی، با استفاده از شیوه‌های زندگی سنتی و منابع بومی، نقش مؤثری در حفظ و احیای فرهنگ‌های محلی ایفا می‌کنند. این اقامتگاه‌ها نه تنها به عنوان مکان‌هایی برای استراحت گردشگران عمل می‌کنند، بلکه به عنوان مراکز فرهنگی و آموزشی برای انتقال میراث فرهنگی، صنایع دستی، آداب و رسوم محلی و همچنین تقویت اقتصاد جوامع محلی شناخته می‌شوند. تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده، نشان می‌دهند که گردشگری بومگردی می‌تواند به توازن بین توسعه اقتصادی و حفظ فرهنگ بومی کمک کرده و نقش مهمی در پایداری فرهنگی و اجتماعی جوامع محلی ایفا کند. لذا برخی از تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده در زمینه اقامتگاه‌های بومگردی به صورت خلاصه عبارت‌اند از:

جدول ۱- پژوهش‌های انجام شده در ارتباط با نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی

نویسنده	عنوان مقاله	نتیجه
حقیقت حق فرخی و همکاران (۱۴۰۲)	واکاوی معنایی بر ساخت هویت زنان در گردشگری (مورد مطالعه: زنان شاغل در اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان)	نتایج تحلیل نشان می‌دهند که توسعه گردشگری و تجربیات مختلف زنان، اعم از فرصت‌های جدید و تجارب گذشته، به‌ویژه در زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی، باعث بر ساخت هویت زنان در ابعاد مدیریتی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی می‌شود. این فرایند هویتی از تعامل زنان با دنیای گسترده گردشگری ناشی می‌شود، درحالی‌که پیش از ورود به این حوزه بیشتر درگیر مسائل خانوادگی بوده‌اند.
شاه ولی و باستانی (۱۴۰۱)	نقش اصالت اقامتگاه‌های بومگردی در توسعه اقتصاد فرهنگ	نتایج این پژوهش نشان داد که ارائه اصالت به مخاطب باید به صورت فازبندی شده و مستمر انجام شود. بر اساس مضامین استخراج شده، هر اقامتگاه بومگردی باید اصالت مدنظر خود را در پنج فاز به مهمانان عرضه کند: (۱) اصالت پیش از ساخت، (۲) اصالت هنگام صحنه‌سازی عناصر ذهنی، (۳) اصالت هنگام صحنه‌سازی عناصر عینی، (۴) اصالت هنگام برقراری ارتباط، (۵) اصالت پس از رفتن مهمان. این فرایند به مالکان اقامتگاه‌های بومگردی کمک می‌کند تا با ارائه اصالت، به توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه کمک کنند.
بوزرجمهری و همکاران (۱۴۰۱)	نقش گردشگری و توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در توانمندسازی زنان روستایی (نمونه موردی: استان خراسان رضوی)	نتایج آزمون T تک نمونه‌ای نشان داد که توسعه اقامتگاه‌های بومگردی تأثیر کمی بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی داشته است، ولی تأثیرات اجتماعی آن بیشتر بوده است. آزمون فریدمن نشان داد که «افزایش فرصت‌های شغلی» بیشترین تأثیر اقتصادی و «افزایش حس تعلق مکانی» بیشترین تأثیر اجتماعی را داشته‌اند. همچنین، آزمون پیرسون رابطه مثبت و معناداری بین توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی نشان داد، که نشان می‌دهد ارتقاء شاخص‌های اجتماعی برای افزایش توانمندسازی اقتصادی زنان ضروری است.
هاشمی (۱۳۹۹)	واکاوی نقش اقامتگاه‌های بومگردی در حوزه فرهنگ	نتایج نشان داد اقامتگاه‌های بومگردی به دلیل رویکرد فرهنگی در برنامه‌ریزی و مدیریت، تأثیرات فرهنگی مثبتی بر جامعه میزبان و مهمانان دارند و اثرات منفی را کاهش می‌دهند. برای توسعه این اقامتگاه‌ها، شناخت عمیق فرهنگ بومی، برنامه‌ریزی منسجم و نظارت دقیق دولت و مؤسسات ضروری است.
نعیم‌آبادی و جوان (۱۳۹۹)	تحلیل عوامل اثرگذار بر طول اقامت گردشگران در بوم گردی‌های شهرستان مشهد	نتایج رتبه‌بندی عوامل مؤثر در اقامتگاه‌های بومگردی نشان داد که عامل "منظر زیبا" با وزن ۰/۱۰۰ بالاترین رتبه را دارد و "جشنواره‌ها" با وزن ۰/۳۰ پایین‌ترین رتبه را کسب کرده‌اند. همچنین، رتبه‌بندی اقامتگاه‌های بومگردی مشهد بر اساس طول اقامت گردشگران با مدل

نویسنده	عنوان مقاله	نتیجه
		ویکور فازی نشان داد که "کلبه عمو نعمت"، "ارگ کنگ" و "عمارت ورجاوند" به ترتیب بالاترین رتبه‌ها را داشتند، درحالی‌که "کنگ کهن" پایین‌ترین رتبه را داشت.
عرب زاده و همکاران (۱۳۹۵)	طراحی معماری دهکده تفریحی توریستی با رویکرد احیا فرهنگ بومی بوشهر	هدف این پژوهش احیای فرهنگ بومی بوشهر از طریق تقویت احساس اجتماعی و ارتباط با دنیای طبیعی است. با توجه به جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی ایران، جذب گردشگران می‌تواند به احیای بافت فرسوده شهرها، مرمت آثار تاریخی، و ارتقاء فرهنگی کشور کمک کند و به توزیع متناسب درآمد در مناطق مختلف منجر شود.
بروج (۱۳۹۱)	مطالعه تطبیقی اقامتگاه‌های بومگردی مناطق بیابانی از منظر توسعه پایدار گردشگری	نتایج پژوهش نشان داد که الگوی اقامتگاه بومگردی در مناطق روستایی و بکر، به‌عنوان کسب‌وکار کوچک گردشگری با مالکیت بومی و مدیریت خانوادگی، با توسعه پایدار گردشگری هماهنگ است. این اقامتگاه‌ها با ارائه محصولات و خدمات بومی، ساختارهای زیربنایی مناسب و مدیریت خانوادگی، الگوی متمایزی ایجاد می‌کنند. درنهایت، استانداردها و ارکان این اقامتگاه‌ها تدوین و روشی برای ارزیابی و درجه‌بندی آن‌ها ارائه شد.
فرجی راد و احسانی (۱۳۹۰)	بررسی تأثیر اقامتگاه‌های (خوشه‌سار بومگردی) بر ارتقاء سطح زندگی جامعه محلی (با تأکید بر روستای گرمه و شیب دراز)	پژوهش نشان می‌دهد که اقامتگاه‌های بومی در مناطق روستایی به ارتقاء کیفیت زندگی جامعه بومی و تحقق ویژگی‌های اکوتوریسم کمک می‌کنند. همچنین، سیاست‌های توسعه اکوتوریسم در ایران نیازمند هماهنگی با اصول توسعه پایدار و توجه به نیازهای واقعی این صنعت است. جلب مشارکت سرمایه‌گذاران بومی به‌جای سرمایه‌گذاری‌های کلان در هتل‌های چند ستاره، می‌تواند تعارضات فرهنگی و زیست‌محیطی را کاهش داده و زیرساخت‌های مناسب برای توسعه اکوتوریسم فراهم کند.
احسانی (۱۳۹۰)	بررسی تأثیر اقامتگاه‌های محلی بر ارتقاء سطح زندگی جامعه محلی	نتایج تحقیق نشان می‌دهد که سیاست‌های توسعه اکوتوریسم در ایران نیازمند هماهنگی با اصول توسعه پایدار و توجه به نیازهای واقعی این صنعت است. به‌منظور جلوگیری از تعارضات فرهنگی و مشکلات زیست‌محیطی، باید برنامه‌ریزی‌هایی برای جذب مشارکت سرمایه‌گذاران بومی و فراهم کردن زیرساخت‌های مناسب توسعه اکوتوریسم صورت گیرد.
مهندرا ^۱ (۲۰۲۴)	تأثیر گردشگری بر حفظ و تحولات هویت فرهنگی در بالی، اندونزی	این پژوهش به اهمیت حفظ میراث فرهنگی در ارتقاء گردشگری لاپلند پرداخته و تأکید دارد که این امر به حفظ هویت محلی و توسعه گردشگری مسئولانه کمک می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که ۸۰ درصد از مشارکت‌کنندگان نقش میراث فرهنگی را در بهبود تجربه گردشگری تأیید کرده‌اند، اما چالش‌هایی مانند تجاری‌سازی فرهنگ نیز وجود دارد. تحقیق بر لزوم مشارکت جامعه سامی در پروژه‌های گردشگری و استراتژی‌های مؤثر حفاظت از میراث فرهنگی تأکید دارد.
کاکونیس ^۲ (۲۰۲۴)	اهمیت حفظ میراث فرهنگی در بهبود تجربه گردشگری در لاپلند	این مقاله تأثیر گردشگری بر حفظ و تحول هویت فرهنگی در بالی، اندونزی را بررسی می‌کند. با تحلیل انواع گردشگری، تأثیر آن‌ها بر زندگی روزمره، ساختارهای اجتماعی و شیوه‌های فرهنگی تحلیل شده است. تحقیق به مزایای اقتصادی گردشگری مانند ایجاد شغل و حمایت از کسب‌وکارهای محلی، و چالش‌های تجاری‌سازی فرهنگ و از دست دادن اصالت می‌پردازد. همچنین، استراتژی‌هایی برای گردشگری پایدار پیشنهاد می‌کند که به حفظ یکپارچگی فرهنگی و احترام به سنت‌های بالی کمک کند و بر اهمیت همکاری میان ذی‌نفعان تأکید دارد.
واندیراد و همکاران ^۳ (۲۰۲۰)	همکاری ذینفعان به‌عنوان عامل اصلی توسعه پایدار اکوتوریسم در کشورهای درحال توسعه	می‌نویسند در مقصد با منابع کم و دور از دسترس، عدم توانمندسازی و مشارکت در جوامع، اکوتوریسم را تضعیف می‌کند و بقای طولانی‌مدت اکوسیستم‌ها و جوامع را به خطر می‌اندازد.
لی و الوسا ^۴ (۲۰۲۰)	توسعه بوم گردی و ناهمگنی گردشگران	تجزیه و تحلیل نشان می‌دهد که سیاست سودآور اقتصادی یا سیاستی است که سرمایه‌گذاری زیادی در ظرفیت خوابگاه برای هدف گردشگران عمومی انجام دهد یا سیاستی با سرمایه‌گذاری

¹ Mahendra² Kakonius³ Wondirad et al⁴ Lee & Iwasa

نویسنده	عنوان مقاله	نتیجه
		کالان برای کیفیت محیط زیست که گردشگران وفادار را هدف قرار می دهد، اما ترکیبی متوسط از این افراط نمی تواند بهینه باشد.
وانگ و همکاران ^۱ (۲۰۱۹)	"ارزیابی پایداری گردشگری میراث فرهنگی: مطالعه موردی شهر باستانی پینگ یو در چین"	گردشگری میراث فرهنگی (CHT) بخش مهمی از صنعت گردشگری است و ارزیابی پایداری مقاصد آن برای توسعه گردشگری ضروری است. این مطالعه با استفاده از تکنیک دلفی، سیستم شاخصی برای ارزیابی پایداری مقصد CHT در شهر باستانی پینگ یو چین توسعه داده و نتایج نشان داد که وضعیت پینگ یو "تا حدودی پایدار" است. این مطالعه تأکید می کند که منافع همه گروه های ذینفع باید به طور متعادل و بدون آسیب به یکدیگر در نظر گرفته شود.
بولتوویچ ^۲ (۲۰۱۷)	بوم گردی و اقامتگاه بوم گردی	از نظر وی، طراحی و ساخت اقامتگاه های بومگردی باید استراتژیک باشد و تنها داشتن مکان جذاب کافی نیست. این تأسیسات باید با معماری سنتی و مصالح محلی هماهنگ باشند، تأثیر کمی بر محیط بگذارند و از منابع انرژی جایگزین استفاده کنند تا پایداری آن ها تضمین شود.
میک ^۳ (۲۰۱۷)	بررسی فرصت های برند سازی بازار اقامتگاه های بومگردی در کاستاریکا	به دلیل ناآشنایی مدیران بومگردی با بازار و برندسازی بین المللی، جذب گردشگر محدود به سطح محلی است و استراتژی های بازاریابی تنها به شبکه های محلی و ارتباطات فردی محدود می شود. برنامه ریزی ملی برای توسعه بومگردی و برندسازی وجود ندارد و مدیران بومگردی بدون آموزش کافی یا برنامه ریزی مناسب، به تنهایی به توسعه کسب و کار خود می پردازند.
ربکا و همکاران ^۴ (۲۰۱۵)	اقامتگاه های بومگردی آینده ای برای توسعه پایدار گردشگری در کنیا	این تحقیق به بررسی نقش اقامتگاه های بومگردی در توسعه پایدار گردشگری کشور کنیا پرداخته و نتیجه گیری کرده است که این اقامتگاه ها با افزایش آگاهی جامعه محلی، نگرش آن ها و مسئولان دولتی را به حفاظت از محیط طبیعی تغییر می دهند و با ارائه خدمات اقامتی، از آسیب به مناطق طبیعی جلوگیری می کنند.
اردیم و تتیک ^۵ (۲۰۱۳)	اقامتگاه های بومگردی روندی جدید در صنعت هتل	به این نتیجه رسیده است که اقامتگاه های بومگردی پدیده ای است که عمیقاً بر کسب و کار و همچنین سایر زمینه های زندگی اجتماعی تأثیر می گذارد؛ و سرمایه گذاری بر روی این اقامتگاه ها برای مدیران هتل ها بسیار مفید خواهد بود.

مأخذ: یافته های تحقیق با استفاده از منابع در دسترس: ۱۴۰۳

برآیند پیشینه تحقیق حاکی است که اقامتگاه های بومگردی می تواند نقشی مهم در ارتقاء پایداری گردشگری و حفظ میراث فرهنگی ایفا کنند. توسعه این اقامتگاه ها به توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی زنان روستایی کمک می کند و باعث بهبود کیفیت زندگی جامعه بومی می شود. همچنین، حفظ اصالت فرهنگی در فرآیند گردشگری، با ارائه بسته های فرهنگی و خدمات مبتنی بر هویت بومی، تأثیرات مثبتی بر توسعه پایدار گردشگری دارد. با توجه به یافته ها، مشارکت سرمایه گذاران بومی و توجه به اصول توسعه پایدار می تواند به کاهش تعارضات فرهنگی و زیست محیطی و افزایش رضایت گردشگران منجر شود. درنهایت، به منظور ارتقای بیشتر این مدل ها و پایداری آن ها، نیاز به نظارت دقیق، همکاری های محلی و آموزش های بازاریابی برای مدیران اقامتگاه های بومگردی احساس می شود. همچنین اینکه تاکنون مطالعه عمیقی در رابطه با بررسی نقش اقامتگاه های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت های محلی انجام نشده است.

گردشگری یکی از اعطاف پذیرترین فعالیت ها در طول قرن گذشته بوده است (شایان و همکاران، ۱۳۹۹، ۲) همچنین به شیوه ای جدید جزء جدایی ناپذیر جامعه صنعتی و حلقه ای مهم در بازتولید است (محمودی و همکاران، ۱۳۹۴، ۷۶) درعین حال نیز به عنوان یک استراتژی کلیدی برای ایجاد منافع اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و همچنین پیشبرد توسعه جوامع شناخته

¹ Weng et al

² Bulatović

³ Mic

⁴ Rebecca et al.

⁵ Erdem and Tetik

می‌شود (الادوی و همکاران^۱، ۲۰۲۰، ۲۸). گردشگری به معنای سفر به منظور تفریح، اوقات فراغت، اهداف درمانی یا تجاری از یک مکان به مکان دیگر، برای مدت‌زمانی حداکثر یک سال یا کمتر است. سازمان جهانی گردشگری (WTO) گردشگری را به این صورت تعریف می‌کند: "گردشگری شامل فعالیت‌های افرادی است که به مکان‌هایی خارج از محیط عادی خود سفر می‌کنند و برای مدت‌زمانی کمتر از یک سال برای تفریح، کسب‌وکار یا اهداف دیگر در آنجا اقامت دارند (افروز و محمود، ۲۰۱۷، ۶۰).

از میان همه عناصر گردشگری، فرهنگ مهم‌ترین عامل جذابیتی است که بر تصمیم اولیه گردشگران برای سفر به مقاصد مختلف تأثیر می‌گذارد. فرهنگ را می‌توان به‌عنوان الگوهای رفتار و تفکری تعریف کرد که مردم در گروه‌های اجتماعی یاد می‌گیرند، خلق می‌کنند و به اشتراک می‌گذارند. فرهنگ، گروه‌های انسانی را از یکدیگر متمایز می‌کند و همچنین انسان را از سایر موجودات زنده جدا می‌سازد. فرهنگ شامل باورها، قوانین رفتار، زبان، آیین‌ها، هنر، فناوری، شیوه‌های پوشش، روش‌های تولید و طبخ غذا، مذهب و سیستم‌های سیاسی و اقتصادی می‌شود. فرهنگ، عناصر سازنده رفتار و محصولات آن است که شامل ۱۲ عنصر می‌باشد: صنایع‌دستی، زبان، سنت‌ها، آشپزی، هنر و موسیقی، تاریخ، کار محلی، معماری، مذهب، سیستم آموزشی، پوشش و فعالیت‌های اوقات فراغت. شارپلی (۱۹۹۴) بیان می‌کند که از منظر اجتماعی و فرهنگی، گسترش سریع گردشگری از دو جهت اهمیت دارد: اول، توسعه گردشگری به‌عنوان ابزاری برای مدرن‌سازی اقتصادی و تنوع‌بخشی تقریباً همیشه منجر به تغییر و توسعه در ساختار جامعه می‌شود. دوم، همه گردشگران، کم و بیش، تعطیلات خود را بر اساس باورها، ارزش‌ها و شیوه‌های رفتاری خود برنامه‌ریزی می‌کنند (اولواچی و لری، ۲۰۱۶، ۲).

هویت به‌ظاهر همگن «گردشگر» که در این واژه بازتاب می‌یابد، تنها در رابطه مشروط با میزبانانی که گردشگران را می‌پذیرند، اسکان می‌دهند و گاه تحمل می‌کنند، وجود دارد. هیچ‌کس نمی‌تواند هم‌زمان گردشگر و میزبان باشد، زیرا در ماهیت خود، گردشگر بودن به معنای دور بودن از خانه یا محل اصلی است؛ به‌عبارت دیگر، گردشگر بودن به معنای میزبان نبودن است. مفهوم گردشگر به‌عنوان یک هویت همگن که توسط صنعت سفر انبوه ساخته شده، به چالش کشیده شده است، چراکه نوع واحدی از گردشگر وجود ندارد، بلکه طیف گسترده‌ای از هویت‌ها با سفر مرتبط است. گردشگری به احیاء و حفظ هویت‌های فرهنگی مرتبط با قلمروهای کمک می‌کند که در معرض تهدید جهانی شدن، بیابان‌زایی یا به حاشیه رانده شدن قرار دارند. این فرایند می‌تواند شامل بهره‌گیری و تطبیق عناصری از دیگر فرهنگ‌ها باشد تا فرهنگی پدید آید که نه کاملاً سنتی است و نه کاملاً مدرن، بلکه فرهنگی در حال پویایی و تحول دائمی است. نگاهی غیر متعصبانه باید اذعان کند که فرهنگ‌ها و هویت‌های فرهنگی همراه با آن‌ها، در هر نقطه از جهان به‌طور مداوم در حال تکامل هستند و نباید انتظار داشت که به‌صورت ایستا و بدون تغییر در زمان باقی بمانند. صنعت گردشگری با پیگیری مداوم و تهاجمی خود برای کشف جاذبه‌ها و مقاصد جدید، دورافتاده و جذاب‌تر، مانند پاپوا گینه‌نو، آمازون یا حتی قطب جنوب، به توسعه گردشگری در نقاط گوناگون جهان می‌پردازد. زمانی که گردشگری در منطقه‌ای برقرار می‌شود، مردم و فرهنگ‌های آن منطقه بازاریابی شده و در تبلیغات قالب‌بندی می‌شوند تا به مصرف‌کنندگان گردشگری جهانی عرضه شوند. بهره‌برداری اقتصادی و تجاری از فرهنگ، به‌طور فزاینده‌ای با بازآفرینی سنت‌هایی هدایت می‌شود که ناشی از منافع بیرونی و سیاسی بحث‌برانگیز هستند. در مطالعه میان فرهنگی گردشگری، دو رویکرد اساسی وجود دارد.

رویکرد اول به مسائل اقتصادی می‌پردازد و مشکلات مربوط به تغییر، توسعه و مدرن‌سازی را بررسی می‌کند.

رویکرد دوم ابعاد فرهنگی گردشگری را موردتوجه قرار می‌دهد که دیگر به‌عنوان ابزاری برای تخریب دیده نمی‌شود، بلکه به‌عنوان عاملی بالقوه برای خلاقیت و بازآفرینی فرهنگ شناخته می‌شود.

¹ Eladway et al

ترکیب این دو رویکرد نشان می‌دهد که شی‌وارگی فرهنگی از طریق گردشگری ممکن است همیشه موجب تخریب آن نشود، بلکه می‌تواند به تغییر و رشد فرهنگی منجر شود. با این حال، چالش‌های بزرگی باقی می‌مانند:

- مسئله اصالت فرهنگی؛
- همگن‌سازی فرهنگی توسط گردشگری انبوه؛
- رابطه میان بهبود اقتصادی و فقر فرهنگی.

گردشگری می‌تواند با پاسخ خلاقانه به فرهنگ‌های محلی، مسیر توسعه آن‌ها را به‌طور مثبتی تحت تأثیر قرار دهد، زیرا جلوگیری کامل از تغییرات به‌اندازه پذیرش همه تغییرات غیرممکن است (سارمنتو، ۲۰۲۰، ۴۰۱-۴۰۴).

مفهوم بومگردی پدیده جدیدی نیست؛ گردشگری مبتنی بر طبیعت از دیرباز انجام می‌شده است. شکل جدید بومگردی در دهه ۱۹۸۰ میلادی پدیدار شد، اما ریشه‌های آن به دهه ۱۹۶۰ بازمی‌گردد، زمانی که ذخایر حیات‌وحش کنیا به روی گردشگران باز شدند. در دو دهه گذشته، بومگردی توجه قابل‌توجهی در محافل علمی به خود جلب کرده است، همان‌طور که جایاردنا^۱ و همکاران (۲۰۰۸) نیز به آن اشاره کرده‌اند. این دوره شاهد افزایش چشمگیر علاقه به بومگردی بوده که پویایی مداوم این بخش را برجسته می‌کند. افزون بر این، دیدگاه‌ها در مورد تفسیر مفاهیم کلیدی در این حوزه به میزان قابل‌توجهی همگرایی یافته‌اند که موجب تقویت درک این حوزه شده است (بسند و همکاران، ۲۰۲۴، ۲۰۷).

بومگردی به‌مثابه یکی از انواع صنعت گردشگری (وحیدی راد و همکاران، ۱۴۰۳، ۱۶۲) به‌طور فزاینده‌ای محبوبیت پیدا کرده و به بخش مهمی از صنعت گردشگری تبدیل شده است. بومگردی نقش مهمی در حفظ تنوع زیستی و فرهنگی ایفا می‌کند و به جامعه میزبان آموزش می‌دهد. علاوه بر این، بومگردی تأثیر مثبتی بر جوامع محلی دارد، با مشارکت دادن آن‌ها در پروژه‌ها، آن‌ها را توانمند می‌سازد و آسیب‌های زیست‌محیطی را به حداقل می‌رساند (واسلیوا^۲، ۲۰۲۰، ۳۵). اثرات مثبت بومگردی تنها به مقصد سفر محدود نمی‌شود؛ گردشگران نیز می‌توانند از مقصدهای سبز به روش‌های گوناگون بهره‌مند شوند. بومگردی به مسافران این امکان را می‌دهد که دنیای طبیعی را کاوش و تحسین کنند و درعین‌حال تأثیرات زیست‌محیطی خود را کاهش دهند. این مفهوم بر شیوه‌های سفر مسئولانه تأکید دارد، مانند کاهش ردپای کربنی، حمایت از جوامع محلی و مشارکت در تلاش‌های حفاظتی. از طریق بومگردی، گردشگران می‌توانند با طبیعت ارتباط برقرار کنند، دانش خود را درباره چالش‌های زیست‌محیطی افزایش دهند و در ابتکارات پایدار شرکت نمایند. با توجه به افزایش چشمگیر محبوبیت بومگردی در میان گردشگران و اثرات مثبت شیوه‌های بومگردی بر مقصدهای سفر، از جمله جوامع محلی، علاقه کشورهای مختلف برای ارائه مقصدهای سبز نیز افزایش یافته است با رشد تقاضا برای شیوه‌های سفر پایدار و مسئولانه، کشورها به مزایای اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی توسعه مقصدهای سبز پی برده‌اند. بومگردی اغلب منابع طبیعی و فرهنگی منحصربه‌فرد یک کشور را برجسته می‌کند (بسند و همکاران^۳، ۲۰۲۴، ۲۰۹).

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

تحقیق حاضر با توجه به هدف و مسئله تحقیق، از روش‌شناسی توصیفی-تحلیلی و از روش کتابخانه‌ای-اسنادی بهره گرفته است. مطالعه به لحاظ هدف، از نوع تحقیق کاربردی است. همچنین بر اساس چارچوب نظری و با استفاده از نظر کارشناسان مرتبط، شاخص‌های سنجش نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی موردبررسی و بر اساس آن‌ها شاخص‌ها مورد شناسایی قرار گرفت. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه‌ای با ۳۰ شاخص است

¹ Jayawardena

² Vasilyeva

³ Basendwah et al

که با مقیاس لیکرت طراحی شده است. جدول (۲) شاخص‌های سنجش نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی را نشان می‌دهد.

جدول ۲- شاخص‌های سنجش نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی

ردیف	شاخص‌های پژوهش
۱	اقامتگاه‌های بومگردی در برگزاری مراسم‌ها و جشن‌های محلی تأثیرگذار هستند.
۲	اقامتگاه‌های بومگردی در ثبت و مستندسازی داستان‌ها، افسانه‌ها و اشعار محلی نقش دارند.
۳	اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ و ترویج زبان و گویش‌های محلی کمک می‌کنند.
۴	اقامتگاه‌های بومگردی به احیای سنت‌های بومی مانند شیوه‌های سنتی کار، بازی و آموزش کمک می‌کنند.
۵	اقامتگاه‌های بومگردی در برگزاری اجراهای موسیقی و رقص محلی برای گردشگران تأثیرگذار هستند.
۶	اقامتگاه‌های بومگردی به ترویج هنرهای تجسمی محلی مانند نقاشی دیواری و تزیینات سنتی کمک می‌کنند.
۷	در اقامتگاه‌های بومگردی، جامعه محلی به‌طور فعال مشارکت دارد.
۸	مردم محلی از تأثیرات فرهنگی و اجتماعی اقامتگاه‌های بومگردی راضی هستند.
۹	فعالیت‌های گردشگری در اقامتگاه‌های بومگردی باعث تقویت روابط اجتماعی بین گردشگران و مردم محلی شده‌است.
۱۰	اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ ارزش‌های اجتماعی مانند مهمان‌نوازی و احترام به بزرگ‌ترها کمک می‌کنند.
۱۱	اقامتگاه‌های بومگردی تأثیرات مثبت بر سبک زندگی مردم محلی دارند.
۱۲	اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ نقش‌های اجتماعی سنتی مانند نقش زنان و ریش‌سفیدان کمک می‌کنند.
۱۳	اقامتگاه‌های بومگردی از صنایع‌دستی محلی حمایت می‌کنند.
۱۴	اقامتگاه‌های بومگردی مشاغل جدید مرتبط با فرهنگ و هنر برای مردم محلی ایجاد کرده‌اند.
۱۵	اقامتگاه‌های بومگردی به‌طور مستقیم از فروش محصولات فرهنگی و هنری محلی درآمدزایی می‌کنند.
۱۶	اقامتگاه‌های بومگردی از محصولات کشاورزی و صنایع‌دستی محلی استفاده می‌کنند.
۱۷	اقامتگاه‌های بومگردی قیمت‌های منصفانه‌ای برای محصولات بومی دارند.
۱۸	اقامتگاه‌های بومگردی کارگاه‌های آموزشی برای آشنایی با هنرها و سنت‌های بومی برگزار می‌کنند.
۱۹	اقامتگاه‌های بومگردی دوره‌های آموزشی برای یادگیری زبان و گویش‌های محلی برگزار می‌کنند.
۲۰	اقامتگاه‌های بومگردی به گردشگران اطلاعاتی درباره فرهنگ و سنت‌های محلی ارائه می‌دهند.
۲۱	نسل جوان به‌طور فعال در فعالیت‌های سنتی و فرهنگی محلی مشارکت می‌کند.
۲۲	اقامتگاه‌های بومگردی از معماری سنتی و بومی منطقه استفاده می‌کنند.
۲۳	اقامتگاه‌های بومگردی از مصالح بومی و محلی در ساخت بناهای خود استفاده می‌کنند.
۲۴	اقامتگاه‌های بومگردی در بناهای تاریخی مرمت‌شده واقع شده‌اند.
۲۵	در طراحی داخلی اقامتگاه‌های بومگردی از عناصر و تزیینات سنتی استفاده می‌شود.
۲۶	اقامتگاه‌های بومگردی غذاهای محلی را در منوی خود ارائه می‌دهند.
۲۷	اقامتگاه‌های بومگردی دوره‌های آموزشی برای یادگیری روش‌های آشپزی سنتی برگزار می‌کنند.
۲۸	اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ سبک زندگی سنتی و محلی در روستاها کمک می‌کنند.
۲۹	اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ چشم‌اندازهای طبیعی و فرهنگی منطقه کمک می‌کنند.
۳۰	فعالیت‌های گردشگری در اقامتگاه‌های بومگردی با محیط‌زیست و فرهنگ محلی سازگار است.

منبع: عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۷، جهانیان و مهدی زاده اردکانی، ۱۴۰۰، حقیقت حق فرخی و همکاران، ۱۴۰۲؛ شاه ولی و باستانی، ۱۴۰۱؛ هاشمی، ۱۳۹۹؛ عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۷؛ فرجی راد و احسانی، ۱۳۹۰؛ Erdem, 2015; Mic, 2017; Bulatović, 2017; Kakonius, 2024. and Tetik, 2013; Rebecca et al, 2015; Mahendra, 2024; Lee & Iwasa, 2020; Weng et al, 2019;

جهت عملیاتی سازی مطالعه، اقامتگاه‌های بومگردی درجه یک استان خراسان رضوی به عنوان منطقه مورد مطالعه انتخاب گردید (شکل ۲) زیرا استان خراسان رضوی به دلیل غنای فرهنگی و تاریخی، تنوع قومیتی، و جایگاه ویژه در

گردشگری مذهبی و طبیعی ایران، منطقه‌ای منحصربه‌فرد برای مطالعه نقش اقامتگاه‌های بومگردی در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی است. رشد چشمگیر اقامتگاه‌های بومگردی در سال‌های اخیر و تأثیر آن‌ها بر ترویج فرهنگ بومی، همراه با مواجهه این استان با چالش‌های جهانی‌سازی، ضرورت مطالعه‌ای هدفمند در این زمینه را افزایش می‌دهد. لذا این انتخاب می‌تواند الگویی برای توسعه پایدار گردشگری در سایر مناطق ایران ارائه دهد. با توجه به آمار رسمی اعلام‌شده توسط سازمان میراث فرهنگی در استان خراسان رضوی تا سال ۱۴۰۳ تعداد ۱۶۳ اقامتگاه بومگردی در حال فعالیت می‌باشند که از این تعداد ۹۵ اقامتگاه بومگردی درجه سه، ۴۵ اقامتگاه درجه دو و ۲۳ اقامتگاه درجه یک می‌باشند. لذا با توجه به فرمول N_0^1 از تعداد ۲۳ اقامتگاه بومگردی درجه یک، ۱۳ اقامتگاه بومگردی به‌عنوان نمونه انتخاب گردید.

جدول ۳- موقعیت سیاسی و آدرس اقامتگاه‌های بومگردی مورد مطالعه

ردیف	شهرستان	نام اقامتگاه	آدرس
۱	کلات	اقامتگاه بومگردی قره تیکان	روستای قره تیکان
۲	داورزن	اقامتگاه بومگردی عمارت بی بی	روستای بهنگر
۳	خواف	اقامتگاه بومگردی غیاثیه	روستای خرگرد
۴	چناران	اقامتگاه بومگردی ارگ رادکان	روستای رادکان، ارگ رادکان
۵	طرقبه شاندیز	اقامتگاه بومگردی کنگ کهن	روستای کنگ-کوچه بوم گردی
۶	زبرخان	اقامتگاه بومگردی زاک خرو	شهر خرو علیا-انتهای کوچه عمارت
۷	گلبهار	اقامتگاه بومگردی بام	روستای فریزی
۸	درگز	اقامتگاه بومگردی مشهدی ستار	شهر لطف آباد-کوچه شهید حسینیپور
۹	کاشمر	اقامتگاه بومگردی تنسگل	روستای فروتقه-خیابان امام حسن مجتبی
۱۰	سبزوار	اقامتگاه بومگردی زعفرانیه	روستای زعفرانیه
۱۱	کوهسرخ	اقامتگاه بومگردی بابا نظر	شهر ریوش-خیابان ساحل-روبروی ساحل ۹
۱۲	تربت حیدریه	اقامتگاه بومگردی ته‌مین	شهر تربت حیدریه، بلوار بهشتی
۱۳	نیشابور	اقامتگاه بومگردی شادمهر	روستای تحت منظر

منبع: اداره کل میراث فرهنگی خراسان رضوی^۲، ۱۴۰۳

$$N_0^1 = 1/d^{2.2} = 1/0.2^2$$

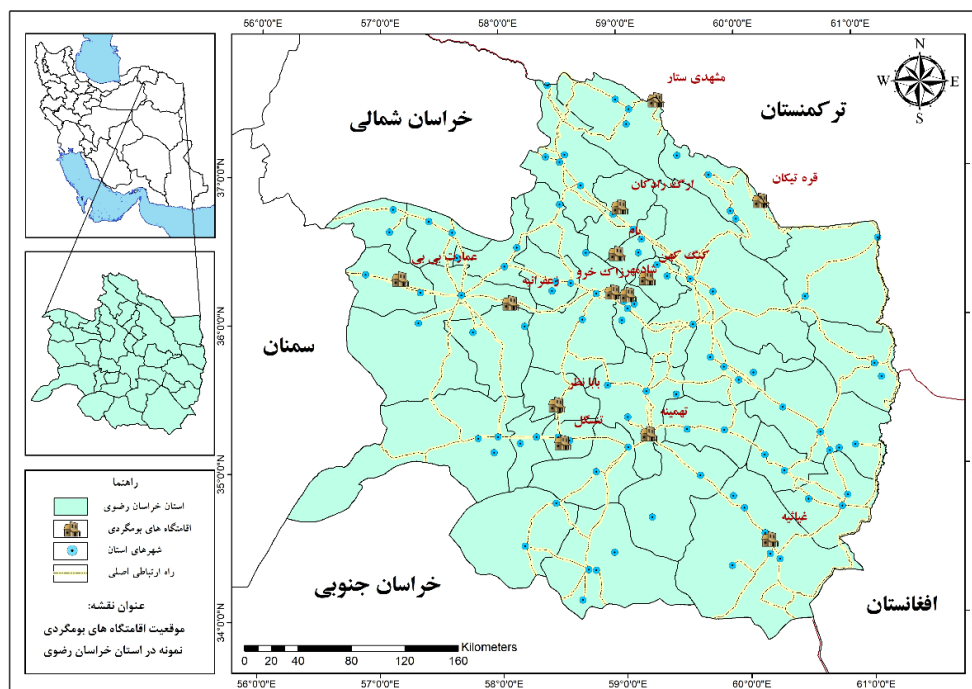
درا می‌توان از ۰.۱ تا ۰.۲ گرفت که در این فرمول ۰.۲ گرفته شده است. سپس از فرمول زیر تعداد روستاهای نمونه به دست آمد.

$$n = \frac{n_0}{1+n_0/N}$$

تعداد اقامتگاه‌های بومگردی درجه یک استان خراسان رضوی که تعدادشان ۲۳ اقامتگاه بومگردی می‌باشد. $23 = N$

² <https://razavichto.ir>

شکل ۱- موقعیت اقامتگاه‌های بومگردی نمونه در استان خراسان رضوی

مأخذ: ترسیم نگارنده بر اساس نقشه پایه استانداری خراسان رضوی، ۱۴۰۳

برای نمونه‌گیری از فرمول کوکران برای جامعه نامعلوم^۱ استفاده شده است. لذا با توجه به مقدار خطای ۰/۰۷ تعداد افراد نمونه در این پژوهش ۱۹۶ نفر محاسبه گردید. افراد نمونه تحقیق شامل مدیران اقامتگاه‌ها، گردشگران و نخبگان روستایی می‌باشد و نمونه‌گیری به روش تصادفی شده انجام شده است. در بخش تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش برای تحلیل شاخص‌ها از تحلیل عامل اکتشافی و برای بررسی میانگین عوامل به دست آمده از تحلیل عامل اکتشافی از آزمون تی تک نمونه‌ای با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شده است. همچنین جهت رتبه‌بندی اقامتگاه‌های بومگردی نمونه در سطح استان خراسان رضوی از مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره $Merec^2$ و $Marcos^3$ استفاده شده است. مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره مارکوس از جمله روش‌های تصمیم‌گیری است که در سال ۲۰۱۹ ارائه شده است. مارکوس، به معنی سنجش گزینه‌های تحقیق و رتبه‌بندی بر اساس راه‌حل سازشی تهیه شده است. روش مارکوس، روشی قدرتمند برای تصمیم‌گیری در شرایط پیچیده می‌باشد و پیاده‌سازی و استفاده از این روش، این امکان را به محقق می‌دهد تا بتواند از بین گزینه‌ها که دارای معیارها و شاخص‌های متعدد هستند، آن گزینه‌ها را ارزیابی نمایند و در انتها به اولویت‌بندی آن‌ها بپردازد و مناسب‌ترین گزینه از بین گزینه‌های موجود تعیین گردد. این روش توسط استیوپیک و همکاران (۲۰۱۹) ارائه شد. مراحل این روش در ادامه آورده شده است.

گام اول: تشکیل ماتریس تصمیم، گام دوم: تعیین ایدئال و ضد ایدئال، گام سوم: نرمال‌سازی، گام چهارم: وزن‌دار کردن، گام پنجم: درجه مطلوبیت گزینه‌ها، گام ششم: تعیین عملکرد مطلوب گزینه‌ها، گام هفتم: رتبه‌بندی گزینه‌ها

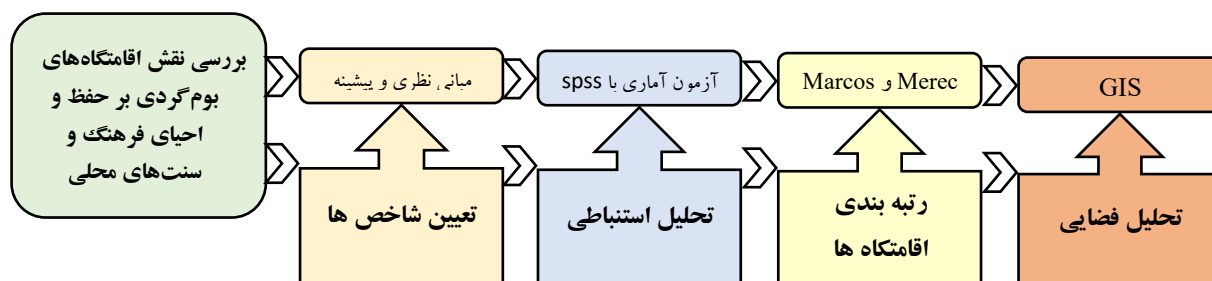
$$n = \frac{Z^2 pq}{d^2}$$

^۱ فرمول کوکران برای جوامع نامعلوم

^۲ Method Based on the Removal Effects of Criteria (MEREK)

^۳ Measurement Alternatives and Ranking according to Compromise Solution (MARCOS)

همچنین در ادامه در جهت طبقه‌بندی نتایج مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره اقامتگاه‌های مورد مطالعه در زمینه نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی از روش (Jenks) Natural Breaks در نرم‌افزار ArcMap استفاده گردیده است. روش Jenks نوعی طبقه‌بندی است که بر اساس توزیع نرمال داده‌ها می‌باشد. همچنین نقاط عطف داده‌ها در این روش، مرز بین طبقات را مشخص می‌کند. مدل فرایندی پژوهش به شرح شکل ۲ می‌باشد.

شکل ۲- مدل فرایندی پژوهش

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

بررسی ویژگی‌های فردی افراد نمونه نشان داد که از نظر سنی، بیشترین فراوانی مربوط به افراد ۳۶ و ۴۳ ساله است، در حالی که گروه‌های سنی کمتر از ۳۰ سال و بالای ۵۰ سال کمتر دیده می‌شوند. از نظر جنسیت، مردان با ۵۵/۱ درصد کمی بیشتر از زنان با ۴۴/۹ درصد هستند. در زمینه وضعیت تأهل، اکثریت افراد (۷۱/۹ درصد) متأهل و ۲۸/۱ درصد دیگر مجرد هستند. در نهایت، از نظر تحصیلات، بیشترین تعداد افراد (۴۷/۴ درصد) دارای تحصیلات فوق لیسانس یا بالاتر هستند، در حالی که تنها ۱۰/۲ درصد افراد دیپلم دارند، که نشان‌دهنده تمرکز بالایی تحصیلات عالی در این جمعیت است. در مطالعه حاضر نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی در استان خراسان رضوی بر اساس چند متغیر کلی ارائه می‌شود. بدین منظور از تحلیل عاملی به روش «تجزیه مؤلفه‌های اصلی» استفاده گردید که هدف از انجام آن رفع مشکل وابستگی درونی مجموعه‌ای از متغیرها و تلخیص آن‌ها در چند مؤلفه یا عامل است. در ادامه به بررسی نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی پرداخته شده است.

الف- انتخاب متغیرها برای تحلیل عاملی: در مرحله انتخاب متغیرها با تشکیل ماتریس همبستگی، متغیرهایی که با هیچ‌یک از متغیرهای دیگر همبستگی ندارند، حذف می‌شوند. یکی از راه‌های بررسی وجود همبستگی بین متغیرها مقدار آماره KMO است که دامنه آن از ۰ تا ۱ در نوسان است، چنانچه مقدار این آماره بیش از ۰/۷۰ باشد، همبستگی‌های موجود برای تحلیل عاملی مناسب هستند (غیاثوند، ۱۳۸۷، ۲۲۹). جدول شماره (۴) معیار KMO و نتایج آزمون بارتلت را نشان می‌دهد:

جدول ۴- نتایج آماره KMO و آزمون بارتلت در مورد نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی

مقدار KMO	مقدار بارتلت	درجه آزادی	میزان معناداری
۰/۷۳۹	۱۴۰۳۷/۵	۴۳۵	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

با توجه به جدول، مقدار آماره KMO برابر با ۰/۷۳ می‌باشد که تأییدکننده تحلیل عاملی و بیانگر مناسب بودن آن است. همچنین، نتایج آزمون کرویت بارتل نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار است ($\text{sig} < 0/01$)؛ به این مفهوم که بین متغیرها همبستگی معناداری وجود دارد.

جدول ۵- عامل‌های استخراج‌شده، مقادیر ویژه و درصد تبیین واریانس آن‌ها از مجموعه شاخص‌ها

عوامل	ارزش‌های ویژه اولیه			مجموع مربعات بارهای استخراج شده			مجموع مربعات بارهای چرخش یافته		
	مجموع	درصد واریانس	درصد تجمعی	مجموع	درصد واریانس	درصد تجمعی	مجموع	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	۲۱/۱۹	۷۰/۶۵	۷۰/۶۵	۲۱/۱۹	۷۰/۶۵	۷۰/۶۵	۱۳/۶۴	۴۵/۴۸	۴۵/۴۸
۲	۲/۸۸	۹/۶۱	۸۰/۲۶	۲/۸۸	۹/۶۱	۸۰/۲۶	۶/۰۵	۲۰/۱۶	۶۵/۶۵
۳	۱/۳۴	۴/۴۷	۸۴/۷۳	۱/۳۴	۴/۴۷	۸۴/۷۳	۴/۷۲	۱۵/۷۳	۸۱/۳۸
۴	۰/۹۳	۳/۱۰	۸۷/۸۳	۰/۹۳	۳/۱۰	۸۷/۸۳	۱/۹۳	۶/۴۵	۸۷/۸۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

ب. استخراج عوامل: جدول (۶) مقدار ویژه و درصد واریانس و درصد واریانس تراکمی متناظر با عامل‌ها را نشان می‌دهد. بلوک اول بلوک مقادیر ویژه اولیه است. مقادیر ویژه اولیه برای هر یک از عامل‌ها در قالب مجموع واریانس تبیین‌شده برآورد می‌شود. واریانس تبیین‌شده برحسب درصدی از کل واریانس و درصد تجمعی است. در بلوک دوم، عامل‌هایی ارائه شده‌اند که مقادیر ویژه آن‌ها بزرگ‌تر از عدد ۱ است. بلوک سوم نیز به عامل دوران مربوط می‌شود. این بلوک مجموعه مقادیر عامل‌های استخراج‌شده بعد از چرخش را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، در تحلیل عاملی، ۴ عامل دارای مقدار ویژه بیشتر از ۱ هستند. عامل‌های به‌دست‌آمده با روش Varimax چرخش داده شدند. لذا عامل‌های اول تا چهارم در مجموع، ۸۷/۸۳٪ از واریانس را تبیین می‌نمایند.

جدول ۶- متغیرهای بارگذاری شده در اثرات چهارگانه نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی

متغیر	همبستگی	شماره اثر / نام / مقدار
۱	۰/۷۸۱	اقامتگاه‌های بومگردی در برگزاری مراسم‌ها و جشن‌های محلی تأثیرگذار هستند.
۲	۰/۸۱۱	اقامتگاه‌های بومگردی در ثبت و مستندسازی داستان‌ها، افسانه‌ها و اشعار محلی نقش دارند.
۳	۰/۷۱۲	اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ و ترویج زبان و گویش‌های محلی کمک می‌کنند.
۴	۰/۹۱۲	اقامتگاه‌های بومگردی به احیای سنت‌های بومی مانند شیوه‌های سنتی کار، بازی و آموزش کمک می‌کنند.
۵	۰/۸۹۸	اقامتگاه‌های بومگردی در برگزاری اجراهای موسیقی و رقص محلی برای گردشگران تأثیرگذار هستند.
۶	۰/۸۷۶	اقامتگاه‌های بومگردی به ترویج هنرهای تجسمی محلی مانند نقاشی دیواری و تزئینات سنتی کمک می‌کنند.
۷	۰/۷۷۶	در اقامتگاه‌های بومگردی، جامعه محلی به‌طور فعال مشارکت دارد.
۸	۰/۵۴۰	مردم محلی از تأثیرات فرهنگی و اجتماعی اقامتگاه‌های بومگردی راضی هستند.
۹	۰/۶۱۵	فعالیت‌های گردشگری در اقامتگاه‌های بومگردی باعث تقویت روابط اجتماعی بین گردشگران و مردم محلی شده‌است.
۱۰	۰/۷۰۹	اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ ارزش‌های اجتماعی مانند مهمان‌نوازی و احترام به بزرگ‌ترها کمک می‌کنند.
۱۱	۰/۷۵۴	اقامتگاه‌های بومگردی تأثیرات زیادی بر سبک زندگی مردم محلی دارند.

شماره اثر / نام / مقدار	ویژه / درصد واریانس	همبستگی	متغیر	رتبه
عامل توسعه اقتصادی و فرهنگی محلی مقدار ویژه: ۴/۷۲ درصد واریانس: ۱۵/۷۳			اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ نقش‌های اجتماعی سنتی مانند نقش زنان و ریش‌سفیدان کمک می‌کنند.	۱۲
			نسל جوان به‌طور فعال در فعالیت‌های سنتی و فرهنگی محلی مشارکت می‌کند.	۱۳
			اقامتگاه‌های بومگردی از صنایع‌دستی محلی حمایت می‌کنند.	۱۴
			اقامتگاه‌های بومگردی مشاغل جدید مرتبط با فرهنگ و هنر برای مردم محلی ایجاد کرده‌اند.	۱۵
			اقامتگاه‌های بومگردی به‌طور مستقیم از فروش محصولات فرهنگی و هنری محلی درآمدزایی می‌کنند.	۱۶
			اقامتگاه‌های بومگردی از محصولات کشاورزی و صنایع‌دستی محلی استفاده می‌کنند.	۱۷
			اقامتگاه‌های بومگردی قیمت‌های منصفانه‌ای برای محصولات بومی دارند.	۱۸
			اقامتگاه‌های بومگردی کارگاه‌های آموزشی برای آشنایی با هنرها و سنت‌های بومی برگزار می‌کنند.	۱۹
			اقامتگاه‌های بومگردی دوره‌های آموزشی برای یادگیری زبان و گویش‌های محلی برگزار می‌کنند.	۲۰
			اقامتگاه‌های بومگردی به گردشگران اطلاعاتی درباره فرهنگ و سنت‌های محلی ارائه می‌دهند.	۲۱
			اقامتگاه‌های بومگردی از معماری سنتی و بومی منطقه استفاده می‌کنند.	۲۲
			اقامتگاه‌های بومگردی از مصالح بومی و محلی در ساخت بناهای خود استفاده می‌کنند.	۲۳
			اقامتگاه‌های بومگردی معمولاً در بناهای تاریخی مرمت‌شده واقع شده‌اند.	۲۴
			در طراحی داخلی اقامتگاه‌های بومگردی از عناصر و تزیینات سنتی استفاده می‌شود.	۲۵
			اقامتگاه‌های بومگردی غذاهای محلی را در منوی خود ارائه می‌دهند.	۲۶
			اقامتگاه‌های بومگردی دوره‌های آموزشی برای یادگیری روش‌های آشپزی سنتی برگزار می‌کنند.	۲۷
			اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ سبک زندگی سنتی و محلی در روستاها کمک می‌کنند.	۲۸
			اقامتگاه‌های بومگردی به حفظ چشم‌اندازهای طبیعی و فرهنگی منطقه کمک می‌کنند.	۲۹
			فعالیت‌های گردشگری در اقامتگاه‌های بومگردی با محیط‌زیست و فرهنگ محلی سازگار است.	۳۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، به تعداد مؤلفه‌ها یا عوامل در بلوک اول، مقدار ویژه و درصد واریانس و درصد واریانس تراکمی مشخص می‌گردد. مطابق با جدول (۶)، چهار عامل اول دارای مقادیر ویژه بزرگ‌تر از ۱ هستند و جمعاً ۸۷.۸۳٪ از واریانس مجموعه ۳۰ متغیر یادشده در خصوص نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی را تبیین می‌کنند که درصد موردقبول و بالایی به شمار می‌آید؛ بنابراین، همه این عوامل مقادیر ویژه بزرگ‌تر از واحد دارند؛ اما اهمیت و نقش عامل اول با درصد تبیین ۴۵/۴۸٪ بیش از سه عامل بعدی است. از آنجایی که عامل اول با مقدار ویژه ۱۳/۶۴ به‌تنهایی ۴۵/۴۸٪ از واریانس را تبیین می‌کند، مهم‌ترین عامل معرفی می‌شود.

د: نام‌گذاری عامل‌ها: جدول زیر بارهای عاملی ۴ عامل باقی‌مانده پس از چرخش را نشان می‌دهد. هرچقدر مقدار قدر مطلق ضرایب بیشتر باشد و به یک نزدیک‌تر باشد، عامل مربوطه اثر بیشتری در کل تغییرات (واریانس) دارد. با توجه به میزان همبستگی هر یک از شاخص‌ها و نتیجه تحلیل عاملی روی ۳۰ شاخص، ۴ عامل به‌عنوان اثرات اصلی شناسایی شد و امکان نام‌گذاری عامل‌ها فراهم گردید. متغیرهای بارگذاری شده را می‌توان به شرح ذیل تحلیل و نام‌گذاری کرد. در این بررسی به کمک روش تحلیل عاملی که روشی چند متغیره است به تفسیر روابط میان ۳۰ اثر شناسایی شده و ترکیب بهینه آن‌ها در قالب ۴ عامل معنادار پرداخته شد. مهم‌ترین اثرات شناسایی شده در این تحقیق اثرات اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی «حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی» با ۴۷/۳۲ درصد واریانس تبیین شده‌است. در این زمینه «احیای سنت‌های بومی مانند شیوه‌های سنتی کار، بازی و آموزش» با ضریب همبستگی

۰/۹۱ در اولویت اول قرار دارد. دومین اثر اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی «مشارکت و تأثیرات اجتماعی اقامتگاه‌های بومگردی در جوامع محلی» است که در این زمینه «مشارکت جامعه محلی در اقامتگاه‌های بومگردی به‌طور فعال» با ضریب همبستگی ۰/۷۸ در اولویت اول قرار دارد. سومین اثر اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی «عامل توسعه اقتصادی و فرهنگی محلی» است که در این زمینه «حمایت اقامتگاه‌های بومگردی از صنایع دستی محلی» با ضریب همبستگی ۰/۹۰ در اولویت اول قرار دارد. چهارمین اثر اقامتگاه‌های بومگردی بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی «حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی» است.

در ادامه به بررسی میانگین عوامل چهارگانه به‌دست‌آمده از تحلیل عاملی اکتشافی پرداخته‌شده است با توجه به فاصله‌ای بودن شاخص‌ها (به دلیل جمع و یکی کردن گویه‌های شاخص مذکور)، نرمال بودن و داشتن میانه نظری عدد ۳ (میانه نظری در طیف لیکرت ۳ می‌باشد) اقدام به بررسی میانگین عوامل مذکور با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای شده است. بنابراین نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می‌دهد که در دو عامل حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی و حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی، میانگین واقعی نظر کل پاسخگویان از ۳ بزرگ‌تر و در حد متوسط به بالا است. همچنین در دو عامل مشارکت و تأثیرات اجتماعی اقامتگاه‌های بومگردی در جوامع محلی و عامل توسعه اقتصادی و فرهنگی محلی میانگین واقعی نظر کل پاسخگویان از ۳ کوچک‌تر و در حد متوسط به پایین است. همچنین با توجه به نتایج حاصل از میزان معناداری به‌دست‌آمده که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد می‌توان گفت که نتایج بررسی میانگین تمام عوامل معنادار بوده و این نتیجه قابل‌تعمیم به کل جامعه می‌باشد. (جدول ۷). بنابراین با توجه به آنچه در جدول مذکور می‌توان مشاهده کرد مؤثرترین عوامل بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی باوجود اقامتگاه‌های بومگردی در استان خراسان رضوی حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی و حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی می‌باشد. چراکه مهم‌ترین دلایل مؤثر بودن اقامتگاه‌های بومگردی در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی در استان خراسان رضوی، شامل ارتباط مستقیم این اقامتگاه‌ها با هویت فرهنگی محلی از طریق طراحی‌های سنتی و بومی، فراهم کردن فرصت‌های تجربه مستقیم فرهنگ و هنرهای محلی مانند موسیقی، رقص، صنایع دستی و مراسم‌های محلی، و ترویج گردشگری پایدار در مناطق طبیعی است. همچنین، اقامتگاه‌های بومگردی موجب تقویت اقتصاد محلی و ایجاد اشتغال از طریق حفظ شیوه‌های سنتی در کشاورزی، دامداری و صنایع دستی می‌شوند، درحالی‌که به حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی کمک می‌کنند. این عوامل موجب حفظ و ترویج میراث فرهنگی، هنرهای محلی و سنت‌های بومی و همچنین انتقال این دانش‌ها به نسل‌های آینده می‌شود.

جدول ۷- بررسی میانگین عوامل مؤثر بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی (آزمون T یک نمونه‌ای)

شاخص و متغیرهای تحقیق	میانگین	انحراف معیار	آماره تی	درجه آزادی	میزان معناداری	اختلاف از میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪
حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی	۳/۳۲	۰/۴۹	۹/۱۸	۱۹۵	۰/۰۰	۰/۳۲	۰/۲۵ - ۰/۳۹
عامل مشارکت و تأثیرات اجتماعی اقامتگاه‌های بومگردی در جوامع محلی	۲/۹۱	۰/۲۹	۴/۲۳	۱۹۵	۰/۰۰	-۰/۰۹	-۰/۱۳ - ۰/۰۵
عامل توسعه اقتصادی و فرهنگی محلی	۲/۹۵	۰/۲۶	۲/۶۱	۱۹۵	۰/۰۱	-۰/۰۵	-۰/۰۹ - ۰/۰۱
عامل حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی	۳/۷۲	۱/۰۵	۹/۶۳	۱۹۵	۰/۰۰	۰/۷۲	۰/۵۷ - ۰/۸۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

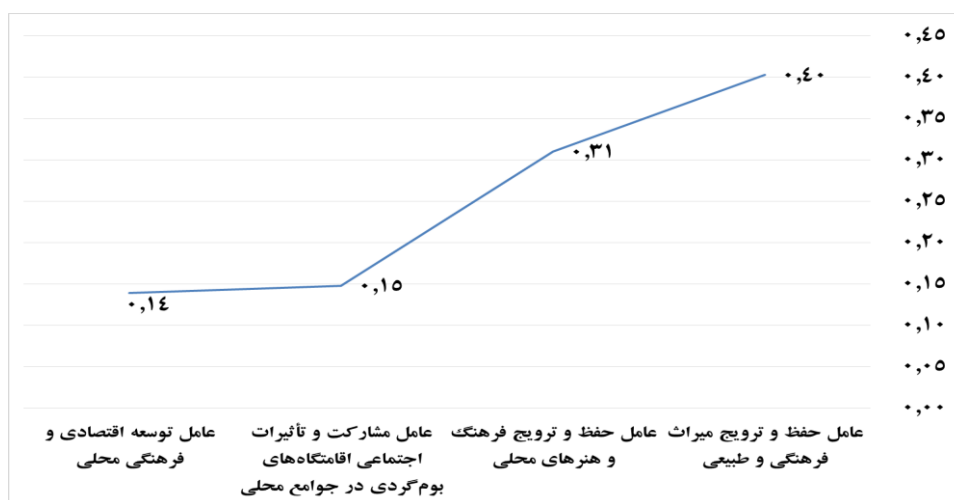
در ادامه برای رتبه‌بندی اقامتگاه بومگردی در زمینه حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی در استان خراسان رضوی از دو تکنیک Merce و Marcos استفاده گردیده است. گام اول از مدل مارکوس، تشکیل ماتریس تصمیم می‌باشد.

ماتریس تصمیم متشکل از عوامل حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی (حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی، مشارکت و تأثیرات اجتماعی اقامتگاه‌های بومگردی در جوامع محلی، توسعه اقتصادی و فرهنگی محلی و حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی) و ۱۳ اقامتگاه بومگردی مورد مطالعه (قره تیکان، عمارت بی بی، غیاثیه، ارگ رادکان، کنگ کهن، زاک خرو، بام، مشهدی ستار، تنسگل، زعفرانیه، بابا نظر، تهمینه و شادمهر) می‌باشد. در ادامه در جدول (۸) می‌توان میانگین عوامل حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی به تفکیک اقامتگاه مورد مطالعه و وزن‌های حاصل شده از روش مرک برای عوامل حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی را مشاهده نمود.

جدول ۸- میانگین و وزن عوامل مؤثر بر حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی

شهرستان	اقامتگاه بومگردی	حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی	عامل مشارکت و تأثیرات اجتماعی اقامتگاه‌های بومگردی در جوامع محلی	عامل توسعه اقتصادی و فرهنگی محلی	عامل حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی
کلات	قره تیکان	۳/۲۰	۲/۷۵	۲/۸۳	۳/۶۹
داورزن	عمارت بی بی	۳/۰۸	۲/۹۶	۲/۹۴	۳/۶۳
خواف	غیاثیه	۲/۹۵	۳/۰۰	۲/۹۶	۳/۱۹
چناران	ارگ رادکان	۳/۶۶	۲/۸۹	۲/۹۷	۴/۲۶
طربه شاندیز	کنگ کهن	۳/۴۸	۳/۱۵	۳/۱۳	۳/۹۲
زبرخان	زاک خرو	۳/۲۳	۳/۱۵	۳/۲۱	۳/۵۰
گلبهار	بام	۳/۳۴	۲/۹۵	۳/۰۵	۳/۵۰
درگز	مشهدی ستار	۳/۲۸	۲/۸۳	۲/۸۹	۳/۵۱
کاشمر	تنسگل	۳۷۳	۲/۷۶	۲/۸۶	۴/۰۴
سبزوار	زعفرانیه	۳/۶۶	۲/۷۵	۲/۸۰	۴/۰۰
کوهسرخ	بابا نظر	۳/۳۳	۲/۸۴	۲/۸۴	۳/۵۷
تربت حیدریه	تهمینه	۳/۲۴	۲/۹۰	۲/۹۱	۳/۹۰
نیشابور	شادمهر	۳/۳۶	۲/۹۲	۲/۹۶	۳/۶۵
وزن		۰/۳۱	۰/۱۵	۰/۱۴	۰/۴۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

شکل ۳- مقدار وزن عوامل حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی

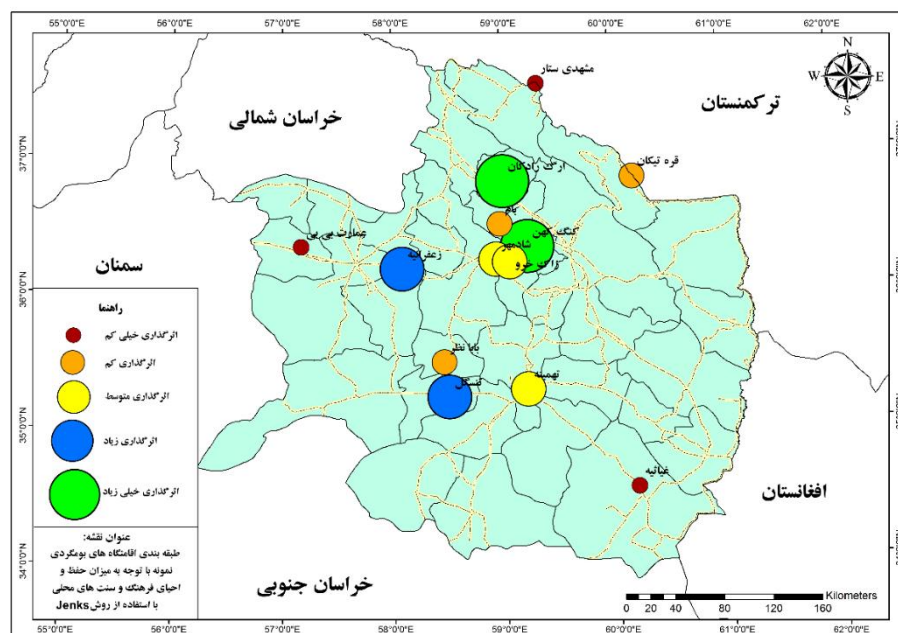
شکل (۳) مقدار وزن هر یک از عوامل حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی بر اساس مدل مرک را نشان می‌دهد. با توجه به آنچه در نمودار مذکور قابل مشاهده می‌باشد نتایج مدل مرک نشان داد که مؤثرترین عامل در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی در عامل حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی با مقدار وزن ۰/۴۰ می‌باشد.

جدول ۹- نتایج مدل مارکوس در زمینه حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی

شهرستان	اقامتگاه بومگردی	Si	F(K)	رتبه
کلات	قره تیکان	۱/۰۹۳	۰/۶۴۴	۱۰
داورزن	عمارت بی بی	۱/۰۸۹	۰/۶۴۲	۱۱
خواف	غیائیه	۱/۰۲۲	۰/۶۰۲	۱۳
چناران	ارگ رادکان	۱/۲۲۶	۰/۷۲۳	۱
طرقه شاندیز	کنگ کهن	۱/۱۸۷	۰/۷۰۰	۲
زبرخان	زاک خرو	۱/۱۱۲	۰/۶۵۶	۷
گلبهار	بام	۱/۱۰۵	۰/۶۵۲	۸
درگز	مشهدی ستار	۱/۰۸۵	۰/۶۴۰	۱۲
کاشمر	تنسگل	۱/۱۵۵	۰/۶۸۱	۴
سبزوار	زعفرانیه	۱/۱۷۷	۰/۶۹۴	۳
کوهسرخ	بابا نظر	۱/۰۹۶	۰/۶۴۶	۹
تربت حیدریه	تهمینه	۱/۱۳۴	۰/۶۶۹	۵
نیشابور	شادمهر	۱/۱۲۰	۰/۶۶۰	۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

نتایج مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره مارکوس نشان داد اقامتگاه‌های بومگردی ارگ رادکان و کنگ کهن مؤثرترین اقامتگاه‌ها در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی در منطقه مورد مطالعه می‌باشند. همچنین اقامتگاه‌های مشهدی ستار و غیائیه با توجه به نظر گردشگران کم اثرگذارترین اقامتگاه‌ها می‌باشند.

شکل ۴- طبقه‌بندی مدل مارکوس در زمینه عوامل حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی (Jenks)

مأخذ: ترسیم نگارنده بر اساس نقشه پایه استانداری خراسان رضوی، ۱۴۰۳

نتایج طبقه‌بندی با استفاده از روش Jenks در اقامتگاه‌های مورد مطالعه نشان داد که اقامتگاه‌های بومگردی ارگ رادکان و کنگ کهن به‌عنوان مؤثرترین اقامتگاه‌ها در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی استان خراسان رضوی می‌باشند که چند دلیل دارد: اولاً، این اقامتگاه‌ها در مناطق تاریخی و بافت‌های سنتی قرار دارند که خود جزو میراث فرهنگی منطقه محسوب می‌شوند، به‌طوری‌که طراحی و معماری آن‌ها با استفاده از مواد بومی و تکنیک‌های سنتی انجام شده است. این ویژگی‌ها باعث می‌شود گردشگران از نزدیک با شیوه‌های معماری و زندگی سنتی آشنا شوند. ثانیاً، این اقامتگاه‌ها در کنار ارائه خدمات گردشگری، با برگزاری مراسم‌های محلی، آموزش سنت‌های بومی مانند صنایع‌دستی، موسیقی و رقص‌های محلی، فضایی را فراهم می‌کنند که گردشگران بتوانند به‌طور واقعی از فرهنگ بومی بهره‌مند شوند. در نتیجه، علاوه بر تجربه‌ای متفاوت از زندگی محلی، به ترویج و حفظ این سنت‌ها کمک می‌کنند. ثالثاً، اقامتگاه‌های بومگردی ارگ رادکان و کنگ کهن به حفظ منابع طبیعی و زیست‌محیطی نیز توجه ویژه‌ای دارند. با استفاده از شیوه‌های پایدار در ساخت و مدیریت این اقامتگاه‌ها، منابع طبیعی منطقه حفظ می‌شود و گردشگران به شیوه‌ای مسئولانه و همگام با محیط‌زیست، فرهنگ محلی را تجربه می‌کنند. به‌طور کلی، این اقامتگاه‌ها نه تنها به‌عنوان محل اقامت، بلکه به‌عنوان مراکز فرهنگی و آموزشی برای گردشگران و ساکنان محلی، در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی نقشی بسیار مؤثر ایفا می‌کنند.

۵- بحث و فرجام

مقاله حاضر به بررسی نقش اقامتگاه‌های بومگردی در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی در استان خراسان رضوی پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اقامتگاه‌های بومگردی به‌عنوان یک ابزار مهم در ترویج و حفظ هویت فرهنگی و سنت‌های بومی در این استان عمل می‌کنند. یافته‌های تحقیق از تحلیل داده‌ها و بررسی چهار عامل اصلی که از تحلیل عاملی استخراج شده‌اند، پشتیبانی می‌کند که این عوامل شامل حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی، مشارکت و تأثیرات اجتماعی، توسعه اقتصادی و فرهنگی محلی، و حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی هستند.

در بررسی ویژگی‌های فردی افراد نمونه، بیشترین فراوانی در میان گروه‌های سنی ۳۶ تا ۴۳ سال مشاهده شد که نشان‌دهنده تجربه و دانش بیشتر این افراد در ارتباط با موضوع تحقیق است. همچنین، تحصیلات بالای افراد نمونه (عمدتاً فوق‌لیسانس یا بالاتر) به‌ویژه در زمینه‌های مرتبط با بومگردی و گردشگری، می‌تواند به درک عمیق‌تر و تحلیل دقیق‌تر نقش اقامتگاه‌های بومگردی در این فرآیند کمک کرده باشد.

نتایج تحلیل عاملی نشان داد که اقامتگاه‌های بومگردی در استان خراسان رضوی در چهار مؤلفه اصلی تأثیرگذار هستند که به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی، مشارکت و تأثیرات اجتماعی در جوامع محلی، توسعه اقتصادی و فرهنگی، و حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی. در میان این عوامل، بیشترین تأثیر مربوط به عامل حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی است که به‌ویژه از طریق احیای سنت‌های بومی و هنرهای محلی نظیر صنایع‌دستی، موسیقی و رقص‌های محلی انجام می‌شود. در خصوص اثرات اقامتگاه‌های بومگردی بر اقتصاد محلی، نتایج تحقیق نشان می‌دهند که این اقامتگاه‌ها با ایجاد فرصت‌های شغلی در زمینه صنایع‌دستی و کشاورزی سنتی، موجب تقویت اقتصاد محلی و ایجاد اشتغال می‌شوند. همچنین، این اقامتگاه‌ها به حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی کمک می‌کنند و بر گردشگری پایدار تأکید دارند.

نتایج آزمون میانگین‌ها و آزمون تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که اقامتگاه‌های بومگردی در دو عامل حفظ و ترویج فرهنگ و هنرهای محلی و حفظ و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی اثرگذارتر هستند و این امر در سطح متوسط به بالا مشاهده می‌شود. درحالی‌که در دو عامل مشارکت و تأثیرات اجتماعی و توسعه اقتصادی و فرهنگی محلی، اثرگذاری اقامتگاه‌ها کمتر از سطح متوسط است. درنهایت، مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره مانند مدل‌های Marcos و Merez

نشان دادند که اقامتگاه‌های بومگردی "ارگ رادکان" و "کنگ کهن" به‌عنوان مؤثرترین اقامتگاه‌ها در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی شناخته شدند. این اقامتگاه‌ها با قرارگیری در بافت‌های تاریخی، استفاده از معماری سنتی و برگزاری مراسم‌های محلی، نقش بسیار مؤثری در حفظ فرهنگ و هنرهای محلی ایفا می‌کنند. از سوی دیگر، اقامتگاه‌های بومگردی "مشهدی ستار" و "غیاثیه" به‌عنوان کم‌اثرترین اقامتگاه‌ها در این زمینه معرفی شدند.

در ادامه به بررسی نتایج تحقیق حاضر با پیشینه پرداخته می‌شود. که نتایج تحقیقات مختلف هم‌راستا با نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهند که اقامتگاه‌های بومگردی نقش مهمی در حفظ و احیای فرهنگ و هویت محلی دارند. مطالعات حقیقت حق فرخی و همکاران (۱۴۰۲) و بوزرجمهری و همکاران (۱۴۰۱) بر تأثیرات اجتماعی مثبت گردشگری بومگردی در تقویت هویت اجتماعی و مشارکت زنان تأکید دارند. همچنین، پژوهش‌های شاه ولی و باستانی (۱۴۰۱) و ماهندرا (۲۰۲۴) به اهمیت حفظ اصالت فرهنگی و جلوگیری از تجاری‌سازی فرهنگ در این اقامتگاه‌ها اشاره کرده‌اند. نتایج تحقیق کاکونیس (۲۰۲۴) و ون‌دیراد و همکاران (۲۰۲۰) نیز بر لزوم همکاری ذی‌نفعان و ارتقاء کیفیت خدمات فرهنگی برای حفظ میراث فرهنگی تأکید دارند. تمامی این تحقیقات نشان می‌دهند که گردشگری بومگردی می‌تواند فرصت‌های فرهنگی و اجتماعی را تقویت کرده و درعین‌حال به حفظ هویت و فرهنگ محلی کمک کند. در نتیجه، بر اساس یافته‌های تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که اقامتگاه‌های بومگردی در استان خراسان رضوی با بهره‌گیری از شیوه‌های زندگی سنتی و ظرفیت‌های بومی، نقشی بسیار برجسته در حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی دارند. این اقامتگاه‌ها نه تنها به‌عنوان مکان‌هایی برای اقامت گردشگران عمل می‌کنند، بلکه به‌طور فعال در فرآیند انتقال و نگهداری میراث فرهنگی، هنرها و سنت‌های محلی مشارکت دارند. با فراهم آوردن فضایی برای تجربه مستقیم فرهنگ بومی، مانند آشنایی با صنایع‌دستی، موسیقی، رقص‌های محلی و شیوه‌های سنتی زندگی، این اقامتگاه‌ها به گردشگران امکان می‌دهند تا با هویت فرهنگی منطقه بیشتر آشنا شوند. علاوه بر این، این اقامتگاه‌ها به‌عنوان مراکز آموزشی و فرهنگی برای جوامع محلی نیز عمل می‌کنند. آن‌ها می‌توانند فرصتی برای احیای مهارت‌های سنتی و بومی مانند صنایع‌دستی، کشاورزی سنتی و روش‌های سنتی ساخت‌وساز فراهم آورد و به این ترتیب به حفظ و ترویج این مهارت‌ها کمک کنند. همچنین، حضور گردشگران در این اقامتگاه‌ها موجب تقویت اقتصاد محلی می‌شود، چراکه علاوه بر اشتغال‌زایی در خود اقامتگاه‌ها، به رشد مشاغل جانبی مانند راهنمایان محلی، تولیدکنندگان صنایع‌دستی، کشاورزان و دامداران نیز منجر می‌شود. در این راستا، حمایت‌های دولتی و مدیریتی می‌تواند تأثیر قابل توجهی در تداوم و گسترش این روند ایفا کند. سیاست‌گذاران و مدیران گردشگری باید از اقامتگاه‌های بومگردی حمایت کنند تا آن‌ها بتوانند به‌طور مؤثرتر در حفظ و احیای فرهنگ محلی عمل کنند. این حمایت‌ها می‌تواند در قالب‌های مختلف ارائه شود. یکی از این حمایت‌ها تأمین منابع مالی برای تقویت زیرساخت‌های این اقامتگاه‌ها است. به‌ویژه، در مناطق روستایی و کمتر توسعه‌یافته، تأمین منابع مالی می‌تواند به ساخت و توسعه اقامتگاه‌ها کمک کرده و شرایط را برای جذب گردشگران به این مناطق تسهیل کند. دیگر حمایت ضروری، آموزش جوامع محلی است. بسیاری از افراد در جوامع محلی ممکن است با روش‌های نوین مدیریت گردشگری آشنا نباشند و برای بهره‌برداری صحیح از منابع محلی و فرهنگ بومی نیاز به آموزش دارند. این آموزش‌ها می‌تواند شامل آموزش در زمینه میزبانی گردشگران، حفظ محیط‌زیست، مدیریت اقامتگاه‌ها، و تقویت مهارت‌های صنایع‌دستی باشد. با ارتقای سطح آگاهی و مهارت‌های محلی، می‌توان اطمینان حاصل کرد که جوامع محلی به‌طور پایدار از این روند بهره‌برداری کنند و درعین‌حال، هویت فرهنگی خود را حفظ نمایند. درنهایت، ترویج گردشگری پایدار باید به‌عنوان یک اولویت در سیاست‌گذاری‌ها قرار گیرد. گردشگری پایدار به گردشگری اطلاق می‌شود که به‌طور هم‌زمان از لحاظ اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی پایدار باشد. در این راستا، اقامتگاه‌های بومگردی می‌توانند به‌عنوان نمونه‌ای از گردشگری پایدار عمل کنند، به‌ویژه زمانی که از منابع محلی به‌صورت مسئولانه استفاده می‌کنند و اثرات منفی بر محیط‌زیست و جوامع محلی نخواهند گذاشت. این نوع گردشگری می‌تواند از آسیب‌های ناشی از

- گردشگری انبوه و بی‌رویه جلوگیری کرده و به‌طور مستقیم به حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی منطقه کمک کند. در مجموع، برای حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های محلی استان خراسان رضوی پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:
۱. برگزاری برنامه‌های فرهنگی تجربه محور: اجرای کارگاه‌های صنایع‌دستی، نمایش آیین‌های سنتی، آموزش پخت غذاهای محلی و اجرای موسیقی بومی برای گردشگران.
 ۲. حمایت از هنرمندان و صنعتگران محلی: ایجاد بازارچه‌های سنتی و همکاری با هنرمندان بومی برای نمایش و فروش محصولات محلی در اقامتگاه‌ها.
 ۳. آموزش جوامع محلی برای حفظ فرهنگ بومی: برگزاری دوره‌های روایتگری، مستندسازی سنت‌ها و آموزش روش‌های ارائه تجربیات فرهنگی به گردشگران.

۶- منابع

- بروج، اشکان (۱۳۹۱). مطالعه تطبیقی اقامتگاه‌های بومگردی مناطق بیابانی از منظر توسعه پایدار گردشگری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران. <https://elmnet.ir/doc/10585397-51021>
- بوزرجمهری، خدیجه، اخلاقی، مرضیه، و شایان، حمید. (۱۴۰۱). نقش گردشگری و توسعه اقامتگاه‌های بومگردی در توانمندسازی زنان روستایی (نمونه موردی: استان خراسان رضوی). *جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای*، ۱۲(۴۲)، ۱۴۷-۱۷۰. SID. <https://sid.ir/paper/1034240/fa>
- جهانیان، منوچهر و مهدی زاده اردکانی، مریم. (۱۴۰۰). عوامل مؤثر برافزایش رضایت گردشگران از اقامتگاه‌های بومگردی مورد مطالعه: اقامتگاه‌های بومگردی شهرستان دماوند. *گردشگری و اوقات فراغت*، ۶(۱۱)، ۱۵۵-۱۷۲. <https://doi.org/10.22133/tlj.2022.322091.1024>
- حقیقت قهفرخی، فرزانه، حسینی، سید علی، قادری، اسماعیل و محمودزاده، سید مجتبی (۱۴۰۲). واکاوی معنایی برساخت هویت زنان در گردشگری (مورد مطالعه: زنان شاغل در اقامتگاه‌های بومگردی استان کرمان). *زن در توسعه و سیاست*، ۲۱(۱)، ۵۳-۸۲. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2022.347099.1008246>
- دهقانی، ندا، احمدی، منیژه و فراهانی، حسین. (۱۴۰۳). بررسی اثرات گردشگری بر مناطق روستایی: مورد مطالعه بخش مرکزی شهرستان بافت. *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۵(۳)، ۱۰۴-۱۳۰. <https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7042.1218>
- شاه ولی، ریحانه، و باستانی، سوسن. (۱۴۰۱). نقش اصالت اقامتگاه‌های بوم گردی در توسعه اقتصاد فرهنگ. *گردشگری و توسعه*، ۱۱(۱)، ۲۴۳-۲۵۷. SID. <https://sid.ir/paper/1045489/fa>
- شایان، حمید، قاسمی، مریم و محمودی، حمیده. (۱۳۹۹). نقش عوامل مکانی- فضایی در توسعه گردشگری مذهبی سکونتگاه‌های روستایی (مورد مطالعه: حوزه نفوذ گردشگاه کلان شهر مشهد). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۱(۳)، ۱-۱۸. <https://doi.org/10.22077/vssd.2021.4057.1020>
- عرب زاده، افسانه، و ترکمان، احمد. (۱۳۹۵). طراحی معماری دهکده تفریحی توریستی با رویکرد احیا فرهنگ بومی بوشهر. *کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی*. SID. <https://sid.ir/paper/856895/fa>
- عنابستانی، علی اکبر، گیاهی، حسن و جوانشیری، مهدی. (۱۳۹۷). بررسی و تحلیل آثار ایجاد اقامتگاه‌های بوم گردی بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی (نمونه: روستای رادکان شهرستان چناران). *برنامه‌ریزی فضایی*، ۸(۲)، ۱-۳۴. doi: 10.22108/sppl.2018.108017.1132
- فرجی راد، عبدالرضا، و احسانی، افسانه. (۱۳۹۰). بررسی تاثیر اقامتگاه‌های محلی (خوشه سار بوم گردی) بر ارتقا سطح زندگی جامعه محلی (با تاکید بر روستای "گرمه" و "شیب دراز"). *جغرافیایی سرزمین*، ۸(۳۰)، ۶۳-۷۷. <https://sid.ir/paper/116373/fa> SID.
- محمودی، حمیده، شایان، حمید، سجاسی قیداری، حمداله، صادق‌قلو، طاهره و مینایی، مسعود. (۱۴۰۱). ارزیابی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر جریان‌های جذب گردشگری روستایی (مورد مطالعه: حوزه نفوذ گردشگری شهر مشهد). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۳(۴)، ۱-۲۱. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.5838.1148>

- محمودی، حمیده، قاسمی، مریم و شایان، حمید. (۱۳۹۴). واکاوی اثرات گردشگری مذهبی بر توسعه اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه :حوزه نفوذ گردشگاه‌های شهر مشهد. *مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، ۶(۲۰)، ۷۱-۹۰.
https://jargs.hsu.ac.ir/article_161390.html
- نعیم‌آبادی، نازنین و جوان، فرهاد. (۱۳۹۹). تحلیل عوامل اثرگذار بر طول اقامت گردشگران در بوم گردی‌های شهرستان مشهد. *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۱(۱)، ۶۹-۸۴.
<https://doi.org/10.22077/vssd.2020.3551.1004>
- هاشمی، حمید. (۱۳۹۹). واکاوی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در حوزه فرهنگ. *گردشگری فرهنگ*، ۱(۳)، ۵۱-۶۲.
<https://doi.org/10.22034/toc.2020.254949.1027>
- وحیدی راد، علی عسکر، مهدوی، داوود، نوروزی، اصغر و فیروزنیا، قدیر. (۱۴۰۳). تحلیل شاخص‌های بوم‌گردی با تأکید بر رویکرد کارآفرینی روستایی (مورد: روستاهای بوم‌گردی استان کهگیلویه و بویراحمد). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۵(۴)، ۱۵۹-۱۸۳.
<https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7873.1262>

References

- Annabestani, A. A., Giyahi, H., & Javanshiri, M. (2018). Investigating and analyzing the effects of establishing eco-lodges on the development of rural settlements (Case study: Radkan village, Chenaran County). *Spatial Planning*, 8(2), 1-24. doi: 10.22108/spl.2018.108017.1132 [In Persian]
- Arabzadeh, A., & Torkaman, A. (2016). Architectural design of a recreational-touristic village with an approach to reviving the indigenous culture of Bushehr. *International Conference on Research in Science and Technology*. SID. <https://sid.ir/paper/856895/fa> [In Persian]
- Ayachi, H., & Jaouadi, S. (2017). Problems and perspective of ecotourism in the Island of Farasan: An empirical study based on survey data. *Society and Business Review*, 12(2), 235-251. doi/10.1108/sbr-10-2016-0056/full/html
- Basendwah, M., Amarneh, S., Majid, H. H., & Al-sakkaf, M. A. (2024). The Expectations and Motivations of Tourists From Green Destinations. In *The Role of Artificial Intelligence in Regenerative Tourism and Green Destinations*, 207-222. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/978-1-83753-746-420241013>
- Borouj, A. (2012). A comparative study of eco-lodges in desert areas from the perspective of sustainable tourism development (Master's thesis, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran). <https://elmnet.ir/doc/10585397-51021> [In Persian]
- Bozorgmehri, K., Akhlaghi, M., & Shayan, H. (2022). The role of tourism and the development of eco-lodges in the empowerment of rural women (Case study: Khorasan Razavi Province). *Geography and Urban-Regional Planning*, 12(42), 147-170. SID. <https://sid.ir/paper/1034240/fa> [In Persian]
- Bulatović, D. (2017). Ecotourism and ecolodge accommodation. *ILIRIA International Review*, 7(2), 247-260. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=601263>
- Chen, B., Qiu, Z., Usio, N., & Nakamura, K. (2018). Tourism's impacts on rural livelihood in the sustainability of an aging community in Japan. *Sustainability*, 10(8), 2896. <https://doi.org/10.3390/su10082896>
- Dehghani, N., Ahmadi, M., & Farahani, H. (2024). Investigating the effects of tourism on rural areas: A case study of the Central District of Baft County. *Rural and Sustainable Spatial Development*, 5(3), 104-130. <https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7042.1218> [In Persian]
- Ekasari, S., Sintesa, N., Dharmawan, D., Munizu, M., & Sumardi, S. (2024). Analysis of The Influence of Ecotourism Strategy, Accommodation Management and Public Management on National Tourism Competitiveness. *Innovative: Journal Of Social Science Research*, 4(3), 13710-13718. <https://j-innovative.org/index.php/Innovative>
- Eladway, S. M., Azzam, Y. A., & Al-Hagla, K. S. (2020). Role of public participation in heritage tourism development in Egypt: a case study of Fuwah City. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 241, 27-43. <http://dx.doi.org/10.2495/SDP200031>
- Erdem, B., & Tetik, N. (2013). An environmentally - sensitive approach in the hotel industry: ecolodges. *International Journal for Responsible Tourism, Fundatia Amfiteatru*, 2(2), 22-40. <https://ideas.repec.org/a/amf/ijrtfa/v2y2013i2p22-40.html>

- Faraji Rad, A., & Ehsani, A. (2011). Investigating the impact of local accommodations (eco-lodge clusters) on improving the living standards of local communities (With emphasis on the villages of Garmeh and Shib Deraz). *Geography of the Land*, 8(30), 63–77. SID. <https://sid.ir/paper/116373/fa> [In Persian]
- Grimwood, B. S., Muldoon, M. L., & Stevens, Z. M. (2021). Settler colonialism, Indigenous cultures, and the promotional landscape of tourism in Ontario, Canada's 'near North'. In *Indigenous Heritage*, 55-70. Routledge. <http://dx.doi.org/10.1080/1743873X.2018.1527845>
- Haghighat Ghahferokhi, F., Hoseini, S. A., Ghaderi, E., & Mahmoudzadeh, S. M. (2023). A semantic analysis of the construction of women's identity in tourism (Case study: Women working in eco-lodges in Kerman Province). *Women in Development and Politics*, 21(1), 53–82. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2022.347099.1008246> [In Persian]
- Hashemi, H. (2020). Exploring the role of eco-lodges in the cultural domain. *Tourism and Culture*, 1(3), 51–62. <https://doi.org/10.22034/toc.2020.254949.1027> [In Persian]
- Jahanian, M., & Mahdizadeh Ardakani, M. (2021). Factors influencing tourists' satisfaction with eco-lodges: A case study of eco-lodges in Damavand County. *Tourism and Leisure*, 6(11), 155–172. <https://doi.org/10.22133/tlj.2022.322091.1024> [In Persian]
- Kakoni, C. (2024). The Significance of Cultural Heritage Preservation Enhancing Tourism Experience in Lapland. *Hospitality, Tourism, and Experience Management Bachelor's Thesis research*. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/871022/Kakoni_Christiane.pdf?sequence=2
- Lee, Joung Hun, Iwasa, Yoh , (2020), Ecotourism development and the heterogeneity of tourists. *Theoretical Ecology*, 13(3) pp. 371-383. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12080-020-00458-7>
- Mahendra, D. (2024). The Impact of Tourism on the Preservation and Transformation of Cultural Identity in Bali, Indonesia. *Studies in Social Science & Humanities*, 3(6), 34-41. <https://www.paradigmpress.org/SSSH/article/view/1189>
- Mahmoodi, H., Ghasemi, M., & Shayan, H. (2015). Analyzing the effects of religious tourism on the economic development of rural settlements: A case study of the tourism influence area of Mashhad city. *Geographical Studies of Arid Regions*, 6(20), 71–90. https://jargs.hsu.ac.ir/article_161390.html [In Persian]
- Mahmoodi, H., Shayan, H., Sajasi Gheidari, H., Sadeghloo, T., & Minayi, M. (2022). Evaluation and prioritization of factors influencing rural tourism attraction flows: A case study of the tourism influence area of Mashhad city. *Rural and Sustainable Spatial Development*, 3(4), 1–21. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.5838.1148> [In Persian]
- Mic, M. (2017). Exploring branding opportunities for the ecolodge market (Master's thesis, University of Waterloo). <https://uwspace.uwaterloo.ca/handle/10012/11722>
- Naimabadi, N., & Javan, F. (2020). Analysis of factors influencing the length of stay of tourists in eco-lodges of Mashhad County. *Rural and Sustainable Spatial Development*, 1(1), 69–84. <https://doi.org/10.22077/vssd.2020.3551.1004> [In Persian]
- Oluwatuyi, O., & Ileri, O. N. (2016). Cultural tourism and community involvement: Impacts on sustainable tourism development in Ekiti State, Nigeria. *Donnish Journal of Geography and Regional Planning*, 2(1), 1-8. <https://www.donnishjournals.org/djgrp/pdf/2016/january/Oluwatuyi-et-al.pdf>
- Pasa, R. B., & Adhikari, D. (2019). Ecotourism in changing the lives of bufferzone People: The case from Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 24(10), 14-22. DOI: 10.9790/0837-2410101422
- Rebka, B., & Bor, T. (2015). Eco-Lodges, a Future for Sustainable Tourism in Kenya. *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, 8(12), 37-41 <https://core.ac.uk/download/pdf/234696790.pdf>
- Sarmiento, C. (2020). Tourism as Intercultural Business: Locating Concepts and Questioning Identities. *European Journal of Sustainable Development*, 9(3), 400. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p400>

- Shahvali, R., & Bastani, S. (2022). The role of authenticity in eco-lodges in developing the culture economy. *Tourism and Development*, 11(1), 243–257. SID. <https://sid.ir/paper/1045489/fa> [In Persian]
- Shayan, H., Ghasemi, M., & Mahmoodi, H. (2020). The role of spatial factors in the development of religious tourism in rural settlements: A case study of the tourism influence area of the metropolitan city of Mashhad. *Rural and Sustainable Spatial Development*, 1(3), 1–18. <https://doi.org/10.22077/vssd.2021.4057.1020> [In Persian]
- Vahidi Rad, A. A., Mahdavi, D., Norouzi, A., & Firouznia, G. (2024). Analysis of eco-tourism indicators with an emphasis on rural entrepreneurship approach: A case study of eco-tourism villages in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Province. *Rural and Sustainable Spatial Development*, 5(4), 159–183. <https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7873.1262> [In Persian]
- Vasilyeva, M. I. (2020). The legal definition of the concept of ecotourism. *Lex russica*, 73(4), 34-52. https://lexrussica.msal.ru/jour/article/view/1238/870?locale=en_US
- Wondirad, Amare & Tolkach, Denis and King, Brian .(2020). Stakeholder collaboration as a major factor for sustainable ecotourism development in developing countries. *Tourism Management*, Vo 78, June 2020, 104024. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.104024>
- Zhan, Z., Cenci, J., & Zhang, J. (2022). Frontier of rural revitalization in China: a spatial analysis of national rural tourist towns. *Land*, 11(6), 812. <https://doi.org/10.3390/land11060812>

